

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ І
ТУРИЗМУ**

**Кафедра публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та
дорадництва**

**ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ТА ПОЛІТИКА МІЖНАРОДНОЇ
СПІВПРАЦІ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до самостійної роботи студентів**

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітньої програми «Публічне управління та адміністрування»
денної форми навчання

Розробник: професор кафедри, д.держ.управл., доцент Євсюкова О.В.
доцент кафедри, к.е.н., доцент Москвічова О.С.

Київ – 2024 р.

327(477):061.1ЄС

Методичні рекомендації до до самостійної роботи студентів з дисципліни «Європейська інтеграція та політика міжнародної співпраці» укладено відповідно до вимог підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і компетентностей галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньої програми «Публічне управління та адміністрування» та висвітлено основні вимоги та завдання які виносяться на розгляд на практичні заняття з курсу «Європейська інтеграція та політика міжнародної співпраці».

Обговорено та схвалено на засіданні кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва «24» жовтня 2024 р., протокол №5 та на засіданні Методичної комісії ННІ неперервної освіти і туризму «24» жовтня 2024 р., протокол №3.

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового інституту неперервної освіти і туризму Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 4 від 30.10.2024 р.)

Розробник: Євсюкова Оксана Володимирівна, доктор наук з держ. управління, доцент;
Москвічова Олена Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент.

Рецензенти: Приліпко Сергій Михайлович, доктор наук з державного управління, доцент, в.о. завідувача кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва НУБіП України
Левицька Інна Ванадіївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва НУБіП України

Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з дисципліни «Європейська інтеграція та політика міжнародної співпраці» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньої програми «Публічне управління та адміністрування» / уклад.: О.В. Євсюкова, О.С. Москвічова, К.: НУБіП, 2024. 80 с.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ
ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ТА ПОЛІТИКА МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до самостійної роботи студентів
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітньої програми «Публічне управління та адміністрування»
денної форми навчання

Укладачі: ЄВСЮКОВА Оксана Володимирівна
МОСКВІЧОВА Олена Сергіївна

© Євсюкова О.В., 2024
© НУБіП України, 2024

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	4
2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	9
4. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА	13
5. РЕКОМЕНДАЦІЇ З МЕТОДИКИ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ПЕРШОДЖЕРЕЛ	14
6. ПРОБЛЕМНО–ПОШУКОВІ ПИТАННЯ. ЗАВДАННЯ ТА ВПРАВИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	15
7. ТЕМАТИКА ТА КОНКРЕТНИЙ ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	18
8. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ РОБІТ	39
9. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ	44
10. ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ	47
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	50

ДОДАТКИ

1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Дисципліна «Європейська інтеграція та політика міжнародної співпраці» є обов'язковою дисципліною освітньої програми підготовки бакалаврів і сприяє задоволенню освітніх інтересів майбутніх фахівців. Вкрай важливим для майбутнього державного службовця є усвідомлення європейського курсу України та необхідні для цього євроінтеграційні процеси. В сучасних умовах військової агресії східного сусіда, важливим є непохитно дотримуватись європейського вектора розвитку країни, сприяти зміцненню міжнародних відносин і підтримки України у її боротьбі на міжнародній арені.

Самостійна робота з дисципліни «Європейська інтеграція та політика міжнародної співпраці» є основною формою оволодіння навчальним матеріалом у позааудиторний час і реалізується як вид навчальної роботи, що здійснюється студентом не в аудиторії і без присутності викладача. Самостійній роботі студентів передують лекції, на яких розглядаються базові та проблемні положення курсу.

Методичні рекомендації до самостійної роботи містять такі розділи:

1. Тематичний план дисципліни.
2. Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів, в тому числі за темами дисципліни.
3. Критерії оцінювання та контроль знань.
4. Список рекомендованих джерел.

Самостійна робота студентів з даного курсу полягає в поглибленні розуміння студентами історії, етапів та сучасного стану співпраці між Україною та ЄС, аналізі основних документів, що регулюють ці відносини (зокрема, Угоди про асоціацію), а також оцінці впливу євроінтеграційного курсу на політичний, економічний та соціальний розвиток України. Студенти мають засвоїти ключові аспекти двосторонніх відносин та вміти визначати перспективи їхнього подальшого розвитку.

Метою вивчення дисципліни «Європейська інтеграція та політика міжнародної співпраці» є оволодіння здобувачами вищої освіти освітнього ступеня бакалавра комплексом сучасних систематизованих знань та формування у них загальних, фахових компетентностей щодо:

- необхідності усвідомлення підтримки курсу європейської та євроатлантичної інтеграції України,
- засвоєння системи знань про європейську інтеграцію, демократію та управління в ЄС,
- демократичні принципи економічного, політичного та соціального

регулювання на наднаціональному та національному рівнях ЄС,

- структури та основних напрямів діяльності НАТО,
- формування здатності виявляти та досліджувати проблеми політики європейської та євроатлантичної інтеграції України,
- володіти навичками порівняльного аналізу для вирішення завдань політики міжнародної співпраці у напрямі європейської та євроатлантичної інтеграції.

Завдання навчальної дисципліни полягає у формуванні системи знань щодо:

- теоретичної основи та практичної реалізації ідей європейської інтеграції, системи демократії та належного врядування в ЄС;
- засвоєння основних вимог до членства в ЄС, НАТО, підвищення рівня знань та компетентностей щодо проблем та перспектив процесу набуття Україною членства в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного Договору (НАТО);
- аналізу міжнародно-правового статусу України як сторони в Угоді про асоціацію з Європейським Союзом та його державами-членами; використання отриманих знань у практичній діяльності щодо забезпечення європейської та євроатлантичної інтеграції України.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- понятійно-категоріальний апарат, зміст основних понять, принципи, функції, теорії, механізми та інструменти що стосуються реалізації політики міжнародної співпраці у напрямі європейської та євроатлантичної інтеграції.
- сучасні концепції та моделі європейської інтеграції, основні аспекти формування і становлення європейської єдності;
- специфічні риси європейської демократії та управління у сфері політичного, економічного і соціального прогресу;
- становище України у процесах європейської інтеграції, євроінтеграційні перспективи України.

вміти:

- використовувати методіку розробки та етапність реалізації спільних горизонтальних політик ЄС,
- збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних завдань;
- здійснювати управління процесами макро- та мікроекономічного регулювання в ЄС;

- реалізовувати і використовувати механізми та інструменти горизонтальних політик ЄС;
- проводити контроль управлінської результативності горизонтальних та секторальних політик ЄС;
- контролювати параметри міжнародної конкурентоспроможності галузей, регіонів країн Європейського Союзу;
- виявляти регулятивні пріоритети у формуванні системної підтримки малого і середнього бізнесу в ЄС;
- комунікувати і працювати у міжнародному просторі, застосовувати управлінські навички у сфері європейської інтеграційної політики.

Набуття компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК6. Здатність працювати в команді.

ЗК7. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК8. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК13. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК):

ФК1. Здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів.

ФК2. Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів.

ФК4. Здатність використовувати в процесі підготовки і впровадження управлінських рішень сучасні ІКТ.

ФК6. Здатність здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій.

ФК7. Здатність розробляти тактичні та оперативні плани управлінської діяльності.

ФК11. Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН8. Розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень

Самостійна робота спрямована на опанування навичками щодо прийняття самостійних рішень, пов'язаних з питаннями європейської інтеграції та політики міжнародної співпраці.

Кожна з тем, що представлена до вивчення, має уніфіковану структуру викладання матеріалу. Спочатку наводиться назва теми, головні питання відповідно до програми курсу, на які необхідно звернути увагу при вивченні матеріалу, також вказуються порядковий номер основного джерела інформації, яке допоможе краще опанувати тему. В кінці Методичних вказівок наведений перелік рекомендованої літератури (основної та додаткової).

До наступної частини належать завдання з контролю ступеня засвоєння матеріалу, що дозволяють викладачеві оцінити ступінь орієнтування студента у вивченому матеріалі та можливість його прикладного використання і застосування. Даний блок представлено практичними завданнями та індивідуальними самостійними завданнями, які включають певну частку власних досліджень студента.

Наступним блоком пропонуються питання для самоконтролю та самоперевірки якості засвоєння вивченого матеріалу.

Форми і методи контролю знань студентів з конкретних тем наведені в тематичному плані дисципліни і включають у тому числі підготовку до аудиторних занять, усне опитування; письмове тестування; написання та захист реферативних повідомлень та індивідуальних завдань.

В оцінці знань студентів, крім правильності, точності та повноти розкриття питань, враховується: логіка викладення матеріалу у письмовій формі, культура мови, використання і посилання на додаткові літературні джерела, користування ПЕОМ у підготовці та презентації матеріалів, обґрунтованість висновків з опрацьованої теми тощо.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ТА ПОЛІТИКА МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	
Освітній ступінь	<i>бакалавр</i>
Спеціальність	<i>281 «Публічне управління та адміністрування»</i>
Освітня програма	<i>Публічне управління та адміністрування</i>
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	<i>Обов'язкова</i>
Загальна кількість годин	<i>120</i>
Кількість кредитів ECTS	<i>4</i>
Кількість змістових модулів	<i>2</i>
Курсовий проект (робота) (за наявності)	<i>-</i>
Форма контролю	<i>Екзамен</i>
Показники навчальної дисципліни для денної форми навчання	
Рік підготовки (курс)	<i>II курс</i>
Семестр	<i>3</i>
Лекційні заняття	<i>30 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>30 год.</i>
Лабораторні заняття	<i>-</i>
Самостійна робота	<i>60 год.</i>
Індивідуальні завдання	<i>-</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>2 год. 2 год.</i>

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема	Години (лекції/ практичні/ СРС)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання (практичні, СРС)
Змістовий модуль 1. Концептуальні положення та історична генеза євроінтеграційного розвитку та євроатлантичної співпраці				
Тема 1. Вступ. Європейська інтеграція: сутність, основні етапи та напрями розвитку.	4/4/6	Знати поняття «євроінтеграція». Основні періоди становлення і розвитку ЄС. План Дж. Маршала. Сутність декларації Р. Шумана. Зміст та значення Європейських угод: Європейське об'єднання вугілля і сталі (1951). Римські договори (1957). Єдиний європейський акт (1986). Договір про Європейський Союз (1992). Амстердамський договір (1997). Договір Ніцци (2001). Угода про Конституцію ЄС (2004), Лісабонський договір (2007). Політика розширення Європейського Союзу (Policy of Enlargement). Фундаментальні засади функціонування ЄС. “Три стовпи ЄС”.	Опитування, тестування (в.т.ч. в elearn), дискусії, презентації	8/8
Тема 2. Інституційно-правовий устрій Європейського Союзу.	4/4/8	Знати специфіку функціонування Європейської Ради, Ради Європейського Союзу, Ради Європи. Статус Європейської Ради, як політичної організації ЄС та специфіка взаємної залежності між Співтовариствами та ЄС. Європейська Рада та стратегічні напрями розвитку ЄС. Структура Європейської Ради. Рада ЄС (Рада Міністрів). Завдання та конфігурації діяльності Ради ЄС. Особливості статусу Ради Європи. Узагальнення відмінностей юридичного статусу Європейської Ради, Ради ЄС, Ради Європи. Європейська Комісія, як політично незалежна виконавча влада ЄС: роль установи, структура (колегія	Виконання ситуаційних та практичних завдань, тестування (в.т.ч. в elearn), Опитування, дискусії	8/8

		«Комісарів»), напрямки діяльності, механізми колективного прийняття рішень. Суд ЄС, Європейський суд із справ людини. Верховний представник зовнішньої та безпекової політики, Європейський центральний банк. Рахункова палата ЄС (Європейський суд аудиторів). Принципи правової системи ЄС. Первинне і вторинне законодавство ЄС.		
Тема 3. Специфіка функціонування інституцій європейського парламентаризму.	4/4/8	Знати категоріальну сутність, структуру, особливості функціонування Європейського Парламенту, його взаємодію з іншими інституціями ЄС. Історія формування ЄП, як інституції представництва народів Європи. Склад ЄП та його електоральний фундамент. Періодичність роботи ЄП. Обов'язки Президента ЄП. Повноваження Конференції Керівників ЄП. Основні функції ЄП. Вибори до ЄП. Партійно-політичний спектр ЄП. Характеристика партійних фракцій та політичних груп у складі ЄП. Провідні суспільно-політичні ідеології в державах-членах Європейського Союзу. Сучасні риси європейського парламентаризму: генезис розвитку. Однопалатні та двопалатні парламенти європейських країн. Статус Парламентської Асамблеї Ради Європи.	Виконання ситуаційних та практичних завдань, тестування (в.т.ч. в elearn), Опитування, дискусії	8/8
Тема 4. Правова система Європейського Союзу та прийняття рішень європейськими інституціями.	4/4/8	Володіти загальними принципами права ЄС, Копенгагенські критерії. Особливості виконання Копенгагенських критеріїв Україною. Acquis Communautaire. Система права ЄС: ознаки, особливості, структура. Класифікація норм права ЄС: критерії та види норм. Правова система ЄС. Правовий порядок: первинне, вторинне, додаткове законодавство. Механізми	Тестування (в.т.ч. в elearn), Опитування, дискусії Практичні завдання Виконання самостійної роботи (в.т.ч. в elearn)	8/8

		прийняття рішень в ЄС, етапи стандартної законодавчої процедури. Інститут лобізму у ЄС.		
Тема 5 Реалізація державної політики у сфері євроатлантичної співпраці.	4/4/8	Знання про НАТО – Організація Північноатлантичного договору: структура, принципи та місія функціонування. Історіографія відносин НАТО –Україна. Програми і ініціативи співробітництва між Україною і НАТО. Основні завдання та перспективи реалізації політики міжнародної співпраці України у напрямі членства в Альянсі.	Тестування (в.т.ч. в elearn), Опитування, дискусії Практичні завдання Виконання самостійної роботи (в.т.ч. в elearn)	8/8
Модульний контроль				20
Разом за модулем 1	20/20/38			100
Змістовий модуль 2. Управління євроінтеграційним розвитком України та реалізація спільних політик ЄС у напрямі зміцнення демократичних режимів в країнах європейського континенту				
Тема 6. Розвиток відносин та політика міжнародної співпраці України з Європейським Союзом.	4/4/8	Розуміть на особливостях Європейського вибору України. Зовнішні та внутрішні фактори реалізації євроінтеграційного курсу. Євроінтеграція як процес управління розвитком України: основна проблематика, особливості політичного діалогу, характеристика важливих суспільно-політичних реформ, інтеграційні переваги та перспективи. Програма «Східне партнерство» як зовнішньополітична ініціатива ЄС. Основні сфери співпраці України з ЄС у межах програми «Східне партнерство». Саміти Східного партнерства. Європейська політика сусідств. Ініціатива «Чорноморська синергія». Платформа громадянського суспільства (ПГС) Україна-ЄС. Операційний план реалізації у 2022-2024 роках Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року. Стратегія комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року. Програми допомоги ЄС. Європейський інструмент сусідства (ЄІС). Багаторічна	Тестування (в.т.ч. в elearn), Опитування, дискусії Ситуаційні завдання, практичні завдання Виконання самостійної роботи (в.т.ч. в elearn)	14/14

		фінансова перспектива ЄС на 2021-2027 роки.		
Тема 7. Спільні політики Європейського Союзу.	4/4/8	Сутність економічної інтеграції. Складові елементи («чотири свободи») Єдиного ринку ЄС. Монетарний союз та критерії зближення країн-членів ЄС, як основа інтеграції до Єврозони. Шенгенська зона: специфіка формування та функціонування. Спільні політики ЄС. Виняткові, спільні та доповнюючі компетентності ЄС. Досягнення та виклики ЄС. Пріоритетні цілі ЄС на 2019-2024 рр. Сценарії розвитку ЄС в майбутній перспективі.	Тестування (в.т.ч. в elearn), Опитування, дискусії Ситуаційні завдання, практичні завдання Виконання самостійної роботи (в.т.ч. в elearn)	14/14
Тема 8. Європейська соціальна політика	2/2/6	Зміст соціальної політики в ЄС. Соціальна політика як інституційний інструмент та функція сучасної держави. Ціннісна основа Європейської соціальної політики. Європейська соціальна модель. Зміст Соціальної Хартії ЄС. Соціальні стандарти. Стандарти Ради Європи, Стандарти ЄС, Стандарти Організації з безпеки і співробітництва в Європі: межі дотичності та особливості імплементації. Новітня соціальна політика ЄС.	Тестування (в.т.ч. в elearn), Опитування, дискусії Ситуаційні завдання, практичні завдання Виконання самостійної роботи (в.т.ч. в elearn)	7/7
Модульний контроль				30
<i>Разом за модулем 2</i>	<i>10/10/22</i>			<i>100</i>
Разом за семестр	30/30/60			70
Екзамен				30

4. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Вивчення курсу «Європейська інтеграція та політика міжнародної співпраці» для студентів спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» здійснюється, крім лекційних та практичних (семінарських) занять, ще і у такому форматі як самостійна робота студента (СРС): самостійна робота з нормативно-правовими актами щодо питань європейської інтеграції, соціально-політичною літературою, конспектування першоджерел тощо.

Самостійна робота студента над курсом «Європейська інтеграція та політика міжнародної співпраці» розпочинається з систематичної праці над літературою, яка вказана в робочій програмі та на платформі Elearn у відповідному електронному курсі (ЕНК). Вдумливе (часто неодноразове) читання того чи іншого розділу, окремої теми, продумування основних положень, виписка найголовнішого, складання тез прочитаного – все це необхідні засоби оволодіння навчальним матеріалом.

Зазначимо, що процес вивчення повинен бути зорієнтований не стільки на запам'ятовування тих чи інших положень, скільки на їх творче засвоєння і застосування до вирішення поставлених перед здобувачем вищої освіти проблем.

При вивченні курсу «Європейська інтеграція та політика міжнародної співпраці» студент знайомиться з системою понять, яка є для нього найчастіше новою і потребує досить складної перебудови мислення. Намагайтесь не формально завчати набір поодиноких положень і термінів, а осмислювати матеріал, роздумувати над прочитаним, щоб розвивати теоретичне мислення, оволодівати професійною термінологією і культурою. Не залишайте невідомі для вас слова, терміни, незнайомі імена, звертайтеся для їх з'ясування до енциклопедій, довідників і словників з європейської інтеграції, міжнародних відносин, політології та ін.

5. РЕКОМЕНДАЦІ З МЕТОДИКИ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ПЕРШОДЖЕРЕЛ

Щоб робота була корисною, треба, перш за все, уважно прочитати в конспекті лекцій матеріал теми, до якої відноситься першоджерело.

Починати вивчення першоджерел рекомендуємо із змісту, передмови і висновку, які дають загальні уявлення про твір. При читанні треба виділяти основні ідеї, постановку питань, їх обґрунтування і вирішення, методи і форми доказів, найбільш яскраві приклади; з'ясовувати невідомі слова, терміни, незнайомі імена, звертаючись до енциклопедій і словників.

Характер запису залежить від ступеня складності твору. Найчастіше виконують *план, тези, виписки і конспект*.

План являє собою перелік основних питань, що розкривають зміст твору. Він може складатися з назв головних розділів твору, з основних положень.

Тези – це коротко сформульовані принципові положення роботи. Кожна розгорнута теза являє собою певне узагальнення думок і фактів, що викладені автором. Складають тези після вивчення матеріалу.

Виписки – це переказ чи цитування найбільш важливих положень творів.

Конспект – це стислий виклад основних ідей і висновків твору в їх логічній послідовності з цитуванням найбільш значимих думок автора.

Конспектування – процес творчий. Нерідко студенти роблять великі виписки, що не дає належного ефекту. В конспекті потрібно вказати прізвище і ініціали (ім'я, по-батькові) автора, назву твору, місце і рік видання, номер тому і сторінки; найважливіші положення, ідеї і висновки – підкреслювати, підзаголовки – виділяти. Для заміток необхідно залишати поля. Добре оформлення конспекту полегшує користування ним, допомагає систематизувати знання при підготовці до занять й іспитів.

Існує три види конспектів: текстуальний, вільний, змішаний.

Текстуальний конспект передбачає цитування головних положень твору. Він використовується для одержання документально точних виписок з даної роботи.

Вільний конспект – це переказ найбільш суттєвих положень твору. Такий конспект вести складніше, але він розвиває здатність самостійно викладати думки.

Конспект, який включає поряд з вільним переказом цитування, називається **змішаним**.

Якщо в лекції викладені переважно висновки, підсумкові істини з тієї чи іншої проблеми, то вивчаючи і конспектуючи першоджерела, студент має можливість простежити за ходом народження істини, одержати навички самостійного мислення, глибоко оволодіти багатим змістом праць великих наукових мислителів, практиків з європейської інтеграції та міжнародної політики тощо.

6. ПРОБЛЕМНО–ПОШУКОВІ ПИТАННЯ. ЗАВДАННЯ ТА ВПРАВИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Щоб оволодіти знаннями з курсу «Європейська інтеграція та політика міжнародної співпраці», долучитися до вершин європейської політики та вільно орієнтуватись в міжнародних відносинах, недостатньо завчити і запам'ятати деякі, хоч і важливі, положення, їх треба усвідомити, перевірити і закріпити в практиці логічного вирішення проблем і завдань, які ставить перед студентом реальна дійсність.

Значну допомогу студентам можуть надати монографії. Вони покликані активізувати творче мислення студентів, розширити і доповнити арсенал засобів, які направлені на оволодіння теоретичними знаннями й навичками мислення.

Анотація вивченої додаткової літератури є самостійною формою індивідуальної роботи студента, яка потребує відповідного ґрунтовного аналізу запропонованої додаткової літератури на основі ретельного опрацювання наукового та інших текстів. Анотація є стислою характеристикою змісту книги, статті, інших матеріалів з формуванням власних узагальнень та оцінювань щодо предмета дослідження анованого джерела.

Для анотування доцільно дотримуватися такої послідовності:

- визначити головну проблему праці, яка анотується (як правило, вона безпосередньо пов'язана із назвою), сформулювати основне запитання, на яке прагне знайти відповідь автор роботи;

- зрозуміти, які завдання ставить перед собою автор задля вирішення проблеми. З цією метою студенту доцільно спрямувати свою увагу насамперед на зміст, де, як правило, чітко видно структуру роботи, а отже, і поставлені автором завдання;

- визначити, що стало поштовхом для автора при написанні праці, яка анотується. Зазвичай це може бути: відповідь на позицію іншого автора, яка є об'єктом критики; відсутність чітких систематизованих уявлень стосовно досліджуваної проблеми (так звана «теоретична актуальність»); ситуація, яка виникла в суспільстві та потребує невідкладного осмислення (так звана «практична актуальність»);

- студент має визначити, які погляди, окрім авторського, існують на досліджувану в анованій праці проблему, з ким полемізує автор. Також слід відзначити, які класифікації точок зору стосовно досліджуваної проблеми існують у літературі. У разі відсутності такої класифікації студенту доцільно запропонувати самому зробити подібне узагальнення, принаймні з метою впорядкування матеріалу анотації;

- анотуючи літературу, студент повинен простежити хід авторських

міркувань, визначити послідовність і логіку викладення матеріалу, відтворивши її в анотації. Слід звернути увагу на методи дослідження, які застосовує автор, та висловити свою думку щодо їх ефективності у досягненні поставленої у роботі мети.

В анотації обов'язково повинно бути зазначено, які результати одержав автор у досліджуваній праці, які висновки він робить. Зауважимо, що ці висновки мають бути викладені в анотації точно, стисло, послідовно, щоб можна було простежити зв'язок між авторською аргументацією та підсумками роботи.

Насамкінець при анотуванні доцільно зазначити, які перспективи подальших розвідок існують у даному напрямі, які питання автор залишає невирішеними чи недостатньо з'ясованими. Обсяг анотації складає 5–7 сторінок.

Вибір монографій, статей погоджується з викладачем, який закріплений кафедрою за академічною групою.

Есе – наукові, критичні та інші нариси, які відзначаються оригінальністю суджень і вишуканістю форми.

Реферат – стислий огляд з певними узагальненнями літературних та інших джерел, у яких досліджуються питання однієї проблеми.

Есе чи реферат має бути самостійною, завершеною роботою, що відображає наукові інтереси студента, його знання, навички, уміння й виступає формою його залучення до наукового дослідження. Автор повинен показати вміння послідовно, логічно викладати зміст проблеми, яку розглядає. Разом з тим повинно мати місце і творче осмислення, інтерпретація, тлумачення проблеми, хоча б часткове її узагальнення, висловлення своєї аргументованої точки зору щодо її розв'язання.

Есе, реферат має свідчити про наукову культуру студента, володіння необхідними знаннями як класичної, так і сучасної літератури з досліджуваного питання, а також уміння захищати основні положення своєї наукової роботи. Вибираючи тему есе, реферату, слід брати до уваги:

- рівень особистої підготовленості, коло наукових інтересів, схильність до наукового дослідження саме соціології;
- важливість теми, її актуальність і рівень складності;
- можливість консультативної допомоги кафедри.

Структура есе/реферату з курсу «Вступ до фаху» є традиційною: вступ, основна частина, висновок.

У вступі з'ясовується актуальність проблеми, її значення, стан вивчення, необхідність проведення дослідження, формулюються конкретні завдання й мета есе/реферату.

В основній частині розкривається сама тема дослідження. Автору необхідно не тільки висвітлити основні проблеми обраної теми й можливе їх вирішення, а й показати різні підходи, запропонувати власну інтерпретацію, свої форми й методи

розв'язання поставленого питання. Розкриття теми есе/реферату може здійснюватися по-різному: чи в історичному (від минулого до сьогодення), чи в логічному (за головними, істотними, вузловими моментами), чи в актуалістичному плані (від нинішнього часу через його призму до минулого і про минуле).

У висновках подається узагальнення важливих положень, резюмується, наскільки вдалося виконати задумане, вирішити заявлене у вступі.

Завершує есе/реферат списком використаних джерел.

Обсяг кожного з цих видів робіт має бути не менше 5–7 сторінок

Складання термінологічних словників з курсу «Вступ до фаху».

Термінологічний словник – це словник термінів та визначень певної галузі знань. Термінологічний словник із курсу «Вступ до фаху», має містити тлумачення змісту основних термінів курсів, персональні здобутки провідних дослідників та інші відомості.

Як одна із загальних завдань самостійної роботи студента, полягає в тому, щоб скласти термінологічний словник за однією із тем загальним обсягом 30 термінів. Рекомендований принцип організації словникових статей – алфавітний.

7. ТЕМАТИКА ТА КОНКРЕТНИЙ ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Змістовий модуль 1.

Концептуальні положення та історична генеза євроінтеграційного розвитку та євроатлантичної співпраці

Тема 1. Вступ. Європейська інтеграція: сутність, основні етапи та напрями розвитку

Мета заняття: формування здатності виявляти та досліджувати проблеми політики міжнародної співпраці у напрямі євроінтеграції України; володіння навичками аналізу інформаційної джерельної бази, що стосується історії та розвитку ЄС та змісту його основних договірних документів.

Поняття «євроінтеграція». Основні періоди становлення і розвитку ЄС. План Дж. Маршала. Сутність декларації Р. Шумана. Зміст та значення Європейських угод: Європейське об'єднання вугілля і сталі (1951). Римські договори (1957). Єдиний європейський акт (1986). Договір про Європейський Союз (1992). Амстердамський договір (1997). Договір Ніцци (2001). Угода про Конституцію ЄС (2004), Лісабонський договір (2007). Політика розширення Європейського Союзу (Policy of Enlargement). Фундаментальні засади функціонування ЄС. «Три стовпи ЄС».

Рекомендована література для самостійного вивчення теми: [2; 3; 9].

Питання до самостійного вивчення:

1. Основні періоди становлення і розвитку ЄС.
  - 1.1. Декларація Р. Шумана.
  - 1.2. Європейські угоди:
    - Європейське об'єднання вугілля і сталі (1951).
    - Римські договори (1957).
    - Єдиний європейський акт (1986).
    - Договір про Європейський Союз (1992).
    - Амстердамський договір (1997)
2. Політика розширення Європейського Союзу (Policy of Enlargement).
3. Фундаментальні засади функціонування Європейського Союзу.
  - Асоціація. *Acquis Communautaire*.
  - Спільний ринок.

- Шенгенська зона.
  - Європейська валюта.
4. Європейські інструменти сприяння демократії та правам людини.
- Система права ЄС.
  - Створення Європейської зони правосуддя і безпеки.
  - Європейський омбудсмен.
  - Європейське поліцейське управління.

Завдання для самостійного виконання:

Завдання 1. Підготувати індивідуальне завдання на тему «*Адвокація інтересів України у...*» (сфери функціонування держави за наступними напрямом):

- сфері наближення законодавства України до законодавства Європейського Союзу (**ЄС**);
- сфері охорони навколишнього середовища;
- сфері енергетики;
- транспортній сфері;
- транскордонного співробітництва;
- сфері технологій та космосу;
- сфері юстиції та внутрішніх справ⁴
- сфері торгівлі та інвестицій;
- сфері спільної зовнішньої безпекової політики⁴
- інформаційній, медіа-сфері⁴
- сфері міграції;
- сфері освіти;
- напрямі реформування судової системи, системи органів прокуратури та правоохоронних органів;
- напрямі боротьби з відмивання грошей,
- напрямі боротьби з фінансування тероризму,
- напрямі боротьби з організованою злочинністю;
- у напрямі правової допомоги у цивільних та кримінальних справах громадян.

Методичні рекомендації до виконання завдання:

У даному завданні, студентом мають бути проаналізовані основні принципи та стан співпраці у даній сфері чи за певним напрямом на сучасному етапі;

- окреслено основні проблеми та пріоритети;
- визначено або запропоновано перспективи з врахуванням суспільно-політичної ситуації в Україні, модернізації публічного управління та дотримання євроінтеграційного курсу розвитку української держави.

Розподіл тематики між студентами здійснюється старостою академічної групи. Теми не повинні повторюватися у роботах студентів, оскільки виконання вказаного завдання має включати аналітично-творчий характер, креативність, системність мислення, індивідуальність та самостійність тощо.

Питання для самоконтролю:

1. Як ви вважаєте, чи можлива глибша інтеграція Європи у сфері безпеки та оборони? Які виклики можуть виникнути?
2. Яку роль відіграють інституції ЄС (Європейська комісія, Європарламент, Рада ЄС) у процесі європейської інтеграції?
3. Як розширення ЄС вплинуло на його функціонування та основні напрями політики?
4. Що таке євроінтеграційний курс України, і як він відображає сучасний стан відносин України та ЄС?
5. Які сучасні виклики стоять перед Європейським Союзом у контексті інтеграції? Як вони можуть вплинути на майбутнє ЄС?
6. Як ви розумієте поняття «європейська інтеграція»? Які основні цілі ставляться перед цим процесом?
7. Які ключові історичні події стали поштовхом до створення об'єднаної Європи?
8. Як вплинула Друга світова війна на розвиток ідеї європейської інтеграції?
9. Які етапи можна виділити в історії розвитку Європейського Союзу? Які особливості характерні для кожного етапу?
10. Які переваги отримують країни-учасниці ЄС від інтеграційних процесів? Чи є в цих процесах недоліки?

Тема 2. Інституційно-правовий устрій Європейського Союзу

Мета заняття: розвиток умінь й навичок аналізу щодо функціонування Європейського Союзу; співставлення й виявлення проблемних аспектів функціонування основних інституцій Європейського Союзу та їх участь у формуванні євроінтеграційної політики української держави; стимулювання креативного мислення та вміння висловлювати свої ідеї у різних формах.

Специфіка функціонування Європейської Ради, Ради Європейського Союзу, Ради Європи. Статус Європейської Ради, як політичної організації ЄС та специфіка взаємної залежності між Співтовариствами та Європейським Союзом. Європейська Рада та стратегічні напрями розвитку ЄС. Структура Європейської

Ради. Рада Європейського Союзу (Рада Міністрів). Завдання та конфігурації діяльності Ради Європейського Союзу. Особливості статусу Ради Європи. Узагальнення відмінностей юридичного статусу Європейської Ради, Ради Європейського Союзу, Ради Європи. Європейська Комісія, як політично незалежна виконавча влада ЄС: роль установи, структура (колегія «Комісарів»), напрями діяльності, механізми колективного прийняття рішень. Суд ЄС, Європейський суд із справ людини. Верховний представник зовнішньої та безпекової політики, Європейський центральний банк. Рахункова палата ЄС (Європейський суд аудиторів). Принципи правової системи Європейського Союзу. Первинне і вторинне законодавство. Європейського Союзу.

Рекомендована література для самостійного вивчення теми: [2; 3; 5].

Питання до самостійного вивчення:

1. Специфіка функціонування:
  - Європейської Ради,
  - Ради Європейського Союзу,
  - Ради Європи.
2. Європейська Комісія: особливості статусу, структура, напрями діяльності.
3. Суд ЄС,
  - Європейський суд із справ людини,
  - Верховний представник зовнішньої та безпекової політики,
  - Європейський Суд аудиторів.
4. Європейський центральний банк.
  - Рахункова палата ЄС (Європейський суд аудиторів).
5. Принципи правової системи Європейського Союзу. Первинне і вторинне законодавство. Європейського Союзу.

Завдання для самостійного виконання:

Завдання 1. Пропонується створити креативний проєкт, у якому варто описати європейську інституцію, її роботу, значимість та можливі покращення щодо її функціонування.

Методичні вказівки до виконання завдання:

Для вказаного необхідно обрати будь-яку інституцію Європейського Союзу, ознайомитися з її історією основними функціями структурою завданнями та роллю, опрацювати інформацію про поточні виклики, з якими стикається обрана інституція та досягнення.

Забезпечити виконання креативної компоненти – підготувати есе в

кількості 500-700 слів про те, як би Ви організували роботу цієї інституції, якщо були б її керівником.

Опишіть ваші пріоритети, цілі та пропозиції щодо покращення діяльності даної інституції.

Завдання 2. Здійснити підбір художніх та документальних фільмів, що стосуються функціонування інституцій Європейського Союзу або професійного життя відомих європейських лідерів, зазначивши їх основні здобутки. На вибір охарактеризувати зміст фільму, який Ви переглянули. Зазначити чи поповнив він Ваші знання з вказаного питання.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні інституції Європейського Союзу, та яку роль вони виконують у функціонуванні ЄС?

2. Як взаємодіють між собою Європейська комісія, Європейський парламент та Рада ЄС у процесі ухвалення рішень?

3. Яку роль відіграє Європейський суд (Суд ЄС) у забезпеченні правопорядку та дотриманні норм ЄС?

4. Що таке принцип верховенства права у правовій системі Європейського Союзу, і як він впливає на правові системи держав-членів?

5. Які основні етапи проходить законодавча ініціатива в ЄС? Які інституції беруть участь у цьому процесі?

6. Як працює Європейська Рада, які її повноваження та відмінність від Ради ЄС?

7. Як відбувається захист основоположних прав громадян ЄС через Європейський суд з прав людини та інші інституції?

8. Які функції виконує Європейський центральний банк, і як він впливає на економічну та фінансову політику ЄС?

9. Як працює система контролю та нагляду за виконанням законодавства ЄС у державах-членах?

10. Як інституційно-правовий устрій ЄС забезпечує баланс між спільними інтересами Союзу та суверенітетом держав-членів?

Тема 3. Специфіка функціонування інституцій європейського парламентаризму

Мета заняття: систематизація знань щодо зарубіжного досвіду функціонування представницьких органів в країнах-членах ЄС зокрема та специфіки діяльності Європарламенту; розвиток практичних умінь щодо визначення особливостей, проблематики та перспектив процесу євроінтеграції Української держави.

Європейський Парламент: категоріальна сутність, структура, особливості функціонування, взаємодія з іншими інституціями ЄС. Історія формування ЄП, як інституції представництва народів Європи. Склад ЄП та його електоральний фундамент. Періодичність роботи ЄП. Обов'язки Президента ЄП. Повноваження Конференції Керівників ЄП. Основні функції ЄП. Вибори до ЄП. Партійно-політичний спектр ЄП. Характеристика партійних фракцій та політичних груп у складі ЄП. Провідні суспільно-політичні ідеології в державах-членах Європейського Союзу. Сучасні риси європейського парламентаризму: генезис розвитку. Однопалатні та двопалатні парламенти європейських країн. Статус Парламентської Асамблеї Ради Європи.

Рекомендована література для самостійного вивчення теми: [1; 2; 3].

Питання до самостійного вивчення:

1. Європейський Парламент: категоріальна сутність, структура, особливості функціонування, взаємодія з іншими інституціями ЄС.
2. Партійно-політичний спектр Європейського Парламенту.
3. Сучасні риси Європейського парламентаризму.
4. Основні комітети Європарламенту:
  - Комітет з питань закордонних справ (AFET);
  - Комітет з питань міжнародної торгівлі (INTA);
  - Комітет з питань бюджету (BUDG);
  - Комітет з питань контролю за бюджетом (CONT);
  - Комітет з економічних та валютних питань (ECON);
  - Комітет з питань зайнятості та соціальних питань (EMPL);
  - Комітет з питань навколишнього середовища, громадського здоров'я та безпеки харчових продуктів (ENVI);
  - Комітет з питань промисловості, досліджень та енергетики (ITRE);
  - Комітет з питань внутрішнього ринку та захисту прав споживачів (IMCO);
  - Комітет з питань транспорту та туризму (TRAN);
  - Комітет з питань регіонального розвитку (REGI);
  - Комітет з питань сільського господарства та розвитку сільських територій (AGRI);
  - Комітет з питань рибальства (PECH);
  - Комітет з правових питань (JURI);
  - Комітет з громадянських свобод, правосуддя та внутрішніх справ (LIBE);

- Комітет з конституційних питань (AFCO);
  - Комітет з прав жінок та гендерної рівності (FEMM).
5. Тимчасові комітети Європарламенту.

Завдання для самостійного виконання:

Завдання 1. Огляд історичного розвитку європейського парламентаризму. Напишіть короткий есе (2-3 сторінки), в якому висвітліть ключові етапи становлення європейського парламентаризму. Зверніть увагу на процеси створення та розвитку Європейського парламенту (ЄП) як центрального органу парламентаризму ЄС.

Завдання 2. Розглянути особливості діяльності парламентів в країнах-членах ЄС (*порядковий номер країни відповідає порядку номеру студента у списку групи*).

1. Угорщина – Національні збори Угорщини (*Országgyűlés*).
2. Велика Британія до з процесу *Brexit*: Парламент Великої Британії.
3. Латвія – Сейм Латвії (*Saeima*).
4. Данія – Фолькетінг (*Folketinget*).
5. Албанія – Збори Албанії (*Kuvendi i Shqipërisë*).
6. Мальта – Парламент Мальти (*Kamra tad-Deputati*).
7. Швеція – Риксдаг (*Riksdagen*).
8. Австрія – Федеральні збори Австрії (*Bundesversammlung*).
9. Люксембург - Парламент Люксембургу (Палата депутатів).
10. Іспанія – Генеральні Кортеси.
11. Бельгія – Федеральний парламент Бельгії *Federal Parliament*.
12. Кіпр – Парламент Республіки Кіпр (*Βουλή των Αντιπροσώπων*).
13. Португалія – Асамблея Республіки Португалія (*Assembleia da República*).
14. Німеччина – Парламент Німеччини.
15. Ірландія – Парламент Ірландії.
16. Італія – Парламент Італії (*Parlamento*).
17. Нідерланди – Генеральні штати (*Staten-Generaal*).
18. Чехія – Парламент Чехії (*Parlament*).
19. Болгарія – Народні збори Болгарії (Народно събрание).
20. Хорватія – Сабор (*Hrvatski Sabor*).
21. Литва – Сейм Литовської Республіки (*Saeimas*).
22. Греція – Парламент Греції (*Βουλή των Ελλήνων*).
23. Естонія – Рійгікогу (*Riigikogu*)»
24. Словаччина – Парламент Словаччини (*Národná rada*).
25. Франція – Парламент Франції.

26. *Норвегія* (як країна яка тісно співпрацює з ЄС) – Стортинг.
27. *Польща* – Національна асамблея Республіки Польща.
28. *Словенія* – Законодавчі збори Словенії.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає особливість Європейського парламенту порівняно з національними парламентами країн-членів ЄС?
2. Які функції виконує Європейський парламент, і як вони відрізняються від функцій національних парламентів?
3. Яким чином відбувається вибір депутатів до Європейського парламенту, і яка роль виборів у забезпеченні демократичної легітимності інституції?
4. Як розподіляються місця у Європейському парламенті між державами-членами, і як це впливає на представництво малих та великих країн?
5. Які є основні політичні групи в Європейському парламенті, і як вони впливають на формування рішень?
6. Як працює процес законотворчості в Європейському парламенті, і яка його роль у співпраці з Європейською комісією та Радою ЄС?
7. Яким чином Європейський парламент здійснює контроль за діяльністю інших інституцій ЄС, зокрема Європейської комісії?
8. Як Європейський парламент забезпечує захист прав та інтересів громадян ЄС?
9. Яку роль відіграють комітети та делегації Європейського парламенту у його роботі? Які питання розглядають ці комітети?
10. Які виклики стоять перед Європейським парламентом у забезпеченні ефективного функціонування та представлення інтересів усіх держав-членів?

Тема 4. Правова система Європейського Союзу та прийняття рішень європейськими інституціями

Мета заняття: засвоїти основи правової системи Європейського Союзу та зрозуміти механізми прийняття рішень європейськими інституціями. Студенти зможуть застосувати теоретичні знання на практиці, моделюючи процес прийняття рішень, аналізуючи приклади реальних справ та створюючи власні пропозиції для регулювання актуальних проблем у рамках ЄС.

Загальні принципи права Європейського Союзу, Копенгагенські критерії. Особливості виконання Копенгагенських критеріїв Україною. *Acquis Communautaire*. Система права Європейського Союзу: ознаки, особливості, структура. Класифікація норм права Європейського Союзу: критерії та види

норм. Правова система Європейського Союзу. Правовий порядок: первинне, вторинне, додаткове законодавство. Механізми прийняття рішень в Європейському Союзі, етапи стандартної законодавчої процедури. Інститут лобізму у Європейському Союзі.

Рекомендована література для самостійного вивчення: [5; 13; 18].

Питання до самостійного вивчення:

1. Загальні принципи права Європейського Союзу:
  - Копенгагенські критерії,
  - *Acquis Communautaire*.
2. Система права Європейського Союзу: ознаки, особливості, основні суб'єкти, структура, галузі права та види норм.
3. Механізми прийняття рішень Європейського Союзу, етапи стандартної законодавчої процедури.
4. Інститут лобізму в Європейському Союзі.

Завдання для самостійного виконання:

Завдання 1. Дослідити механізми імплементації норм Європейського Союзу у національне законодавство України, проаналізувати конкретні приклади таких імплементацій та розробити рекомендації для подальшого удосконалення процесу адаптації європейського законодавства в Україні.

Хід роботи:

1. Ознайомитися з поняттям та принципами імплементації законодавства ЄС в інші країни.
2. Провести аналіз одного або кількох законодавчих актів України, що були адаптовані відповідно до вимог ЄС.
3. Оцінити, наскільки успішно в Україні реалізовано вимоги ЄС у вибраній сфері (наприклад, екологія, економіка, захист прав споживачів, енергетика тощо).
4. Розробити пропозиції щодо покращення процесу імплементації на основі кращих європейських практик.
5. Презентувати результати у вигляді письмового звіту та презентації.

Структура роботи:

Теоретична частина:

1. Ознайомитися з основними принципами європейського права та підходами до гармонізації законодавства країн-кандидатів на вступ до ЄС.
2. Визначити основні етапи та процедури імплементації норм ЄС в національне законодавство держав-членів ЄС та кандидатів на вступ.
3. Дослідити механізми імплементації законодавства ЄС в Україні: хто

відповідальний за цей процес, які існують органи та які інструменти використовуються для адаптації законодавства.

Практична частина:

Кейс-аналіз: Оберіть конкретний приклад імплементації законодавства ЄС в Україні (наприклад, впровадження стандартів щодо захисту довкілля, прав споживачів або регулювання енергетичного ринку).

1. Визначте європейські норми, які були імплементовані.
2. Проаналізуйте процес адаптації цих норм у вітчизняне законодавство (етапи, проблеми, які виникли під час впровадження).
3. Оцініть ефективність імплементації: які результати були досягнуті, що залишилось незавершеним.

Порівняльний аналіз: Проведіть порівняльний аналіз вибраного законодавства ЄС та аналогічних норм, імплементованих в Україні. Визначте ключові відмінності та труднощі, що виникають під час адаптації.

Творче завдання:

1. Створіть пропозиції щодо оптимізації процесу імплементації законодавства ЄС в Україні, враховуючи найкращі практики інших країн.
2. Розробіть план імплементації для одного з актуальних європейських законодавчих актів (наприклад, Директиви ЄС щодо цифрових ринків або кліматичних змін) з конкретними кроками для України.

Індивідуальне завдання:

Проведіть інтерв'ю або запишіть відеозвернення з експертом у галузі євроінтеграції або законодавства, що розкаже про виклики імплементації європейських норм в Україні.

Питання для самоконтролю:

1. Як функціонує розподіл повноважень між основними інституціями Європейського Союзу (Європейським парламентом, Європейською комісією та Радою ЄС) у процесі прийняття законодавства?

Зверніть увагу на різницю між законодавчими процедурами, зокрема звичайною законодавчою процедурою (співрішення).

2. Які основні правові акти Європейського Союзу, і як вони відрізняються за своїм правовим статусом та обов'язковістю для держав-членів?

Наприклад, чим відрізняється регламент від директиви та які обов'язки вони покладають на країни-члени.

3. Які є механізми захисту прав громадян у правовій системі ЄС, зокрема через Суд Європейського Союзу?

Акцентуйте увагу на типах скарг розглядаються цим судом і як громадяни можуть захищати свої права на рівні ЄС.

4. Яку роль відіграє принцип верховенства права ЄС над національним правом держав-членів у гармонізації правової системи Союзу?

Дослідіть впливу рішень Суду ЄС на національне законодавство та приклади таких випадків.

5. Як прийняття рішень у Європейській Раді та Раді ЄС впливає на процес законодавчого ухвалення і яким чином голосування за кваліфікованою більшістю забезпечує ефективність у цьому процесі?

Наголосіть на компромісах між інтересами держав-членів та вплив різних процедур голосування.

6. Як процес прийняття рішень у ЄС впливає на узгодження інтересів різних держав-членів?

7. Які основні переваги і недоліки системи права ЄС у порівнянні з національними правовими системами?

8. Як правова система ЄС сприяє дотриманню європейських цінностей та основних свобод?

Тема 5. Реалізація державної політики у сфері євроатлантичної співпраці

Мета заняття: розвиток аналітичних навичок, критичне мислення та здатність до комунікації; систематизація знань щодо впливу інформації на формування громадської думки та обізнаності щодо використання методики покращення інформування суспільства про важливість євроатлантичної інтеграції для України, а також систематизація знань та розвиток критичного мислення щодо перспектив розвитку української держави, пов'язаних з реалізацією законодавчих рішень щодо інтеграції України в євроатлантичний безпековий простір; досягнення критеріїв, необхідних для набуття членства в НАТО; підтримки ініціатив, спрямованих на встановлення відповідальності російської федерації за скоєні нею злочини в результаті російського неспровокованого і невинуватого повномасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 р.

НАТО – Організація Північноатлантичного договору: структура, принципи та місія функціонування. Історіографія відносин НАТО –Україна. Програми і ініціативи співробітництва між Україною і НАТО. Основні завдання та перспективи реалізації політики міжнародної співпраці України у напрямі

членства в Альянсі. Річна національна програма під егідою Комісії Україна-НАТО. Річна національна програма під егідою Комісії Україна – НАТО. Інституційна структура органів співробітництва Україна- НАТО.

Рекомендована література для самостійного вивчення теми: [1; 6; 9].

Питання до самостійного вивчення:

1. НАТО – Організація Північноатлантичного договору: структура, принципи та місія функціонування
2. Історіографія відносин НАТО –Україна.
3. Програми і ініціативи співробітництва між Україною і НАТО
4. Основні завдання та перспективи реалізації політики міжнародної співпраці України у напрямі членства в Альянсі.

Завдання для самостійного виконання:

Завдання 1. Проаналізувати діагностику медіа-контенту (наукові публікації, новини, блоги, пости в соціальних мережах) на тему євроатлантичної інтеграції. Результатом діагностики має стати сформоване розуміння того, як вказана тематика висвітлюється в українських медіа, а також виявити основні наративи, виклики та можливості.

Хід роботи:

1. Кожній групі студентів необхідно вибрати 5-10 джерел медіа-контенту, які стосуються євроатлантичної інтеграції (можливе використання новинних сайтів, блоги, соціальні мережи).
2. Аналіз контенту має містити: визначення основних тем та наративів, які присутні в зібраних студентом матеріалах; характеристику тональності (позитивної, негативної, нейтральної) інформації про євроатлантичну інтеграцію; виявлення ключових викликів та можливостей, які оприлюднюють медіа; формулювання висновків та рекомендацій, про те, як медіа впливають на сприйняття євроатлантичної інтеграції в суспільстві.
3. Запропонувати рекомендації щодо покращення висвітлення теми в медіа для підвищення обізнаності та довіри громадян.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні завдання та пріоритети України у сфері євроатлантичної інтеграції?

Зверніть увагу на конкретні кроки, що їх Україна здійснює для наближення до стандартів НАТО.

2. Як структура національної безпеки адаптується до стандартів НАТО?

Які зміни в оборонному секторі були впроваджені в межах співпраці з НАТО?

3. Яку роль відіграє План дій щодо членства в НАТО (ПДЧ) для України і які переваги чи виклики він несе?

Проаналізуйте, як виконання критеріїв ПДЧ впливає на політичну та оборонну систему країни.

4. Які механізми забезпечують взаємодію України з Альянсом у сфері стратегічних комунікацій і протидії дезінформації?

Акцентуйте увагу на прикладах інформаційних кампаній, що сприяють розумінню євроатлантичної інтеграції серед громадян.

5. Як євроатлантична інтеграція впливає на реформування сектору безпеки та оборони в Україні?

Які успішні реформи вже здійснені та які виклики залишаються?

6. Яка роль громадянського суспільства у підтримці державної політики щодо НАТО та як активність громадян впливає на її реалізацію?

Дослідіть впливу громадських ініціатив і обговорення ролі неурядових організацій.

7. Яким чином Україна співпрацює з НАТО у сфері кібербезпеки та які заходи вживаються для захисту критичної інфраструктури?

Оцініть ефективність цих заходів та можливості для покращення.

8. Як регіональні конфлікти впливають на реалізацію політики України у сфері євроатлантичної інтеграції?

Зверніть увагу, як агресія росії змінила підходи до співпраці з НАТО.

9. Які програми та навчання НАТО мають найбільший вплив на підготовку Збройних Сил України?

Оцініть ефективність військових навчань та програм обміну досвідом.

10. Як національна стратегія інформування населення про євроатлантичну інтеграцію впливає на рівень підтримки серед українців?

Акцентуйте увагу на те, які ще кроки можуть бути зроблені для покращення громадського розуміння та підтримки.

Змістовий модуль 2.

Управління євроінтеграційним розвитком України та реалізація спільних політик ЄС у напрямі зміцнення демократичних режимів в країнах європейського континенту

Тема 6. Розвиток відносин та політика міжнародної співпраці України з Європейським Союзом

Мета заняття: полягає в поглибленні розуміння студентами історії, етапів та сучасного стану співпраці між Україною та ЄС, аналізі основних документів, що регулюють ці відносини (зокрема, Угоди про асоціацію), а також оцінці впливу євроінтеграційного курсу на політичний, економічний та соціальний розвиток України. Студенти мають засвоїти ключові аспекти двосторонніх відносин та вміти визначати перспективи їхнього подальшого розвитку.

Європейський вибір України. Зовнішні та внутрішні фактори реалізації євроінтеграційного курсу. Євроінтеграція як процес управління розвитком України: основна проблематика, особливості політичного діалогу, характеристика важливих суспільно-політичних реформ, інтеграційні переваги та переклики. Програма «Східне партнерство» як зовнішньополітична ініціатива ЄС. Основні сфери співпраці України з ЄС у межах програми «Східне партнерство». Саміти Східного партнерства. Європейська політика сусідств. Ініціатива «Чорноморська синергія». Платформа громадянського суспільства (ПГС) Україна-ЄС. Операційний план реалізації у 2022-2024 роках Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року. Стратегія комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року. Програми дорожньої ЄС. Європейський інструмент сусідства (ЄІС). Багаторічна фінансова перспектива ЄС на 2021-2027 роки.

Рекомендована література для самостійного вивчення теми: [4; 8; 11].

Питання до самостійного вивчення:

1. Євроінтеграція як процес управління розвитком української держави.
Як європейська інтеграція впливає на правові та інституційні реформи в Україні? Розгляньте вимоги ЄС щодо верховенства права, судової реформи та боротьби з корупцією.
2. Які кроки необхідно зробити Україні для повної інтеграції до ЄС, і які виклики стоять на цьому шляху?
Наголосіть на критеріях членства в ЄС, політичні реформи та

перспективи розширення Європейського Союзу.

3. Зовнішньополітична ініціатива Європейського Союзу – Програма «Східне партнерство».

4. Політичні переваги євроінтеграції для України.

5. Основні положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і їх вплив на різні сектори української економіки та державного управління.

Зверніть увагу на зони вільної торгівлі, вимоги до реформ та вплив на бізнес-середовище.

6. Політика ЄС щодо підтримки України в енергетичній сфері, зокрема в контексті забезпечення енергетичної безпеки та переходу до відновлюваних джерел енергії.

Досліджуйте проекти енергетичної співпраці та їхній вплив на енергетичну незалежність України.

7. Гуманітарна та фінансова підтримка України з боку ЄС в умовах війни.

Акцнтуйте увагу на впливі програм допомоги, відновлення інфраструктури та соціальної стабільності.

Завдання для самостійного виконання:

Завдання 2. Проведіть опитування серед студентів або експертів з теми євроінтеграції, щоб отримати різноманітні точки зору щодо:

1. Зміцнення демократичних інститутів. Як євроінтеграція сприяє розвитку демократії в Україні?

2. Покращення міжнародного іміджу. Який вплив має євроінтеграція на сприйняття України за кордоном?

3. Економічні вигоди. Які економічні переваги супроводжують політичні рішення щодо євроінтеграції?

4. Соціальні реформи. Як євроінтеграційні процеси впливають на соціальну політику в Україні?

Оформіть результати у короткої презентації –анонсу до вказаної теми.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні цілі та завдання визначає Угода про асоціацію між Україною та ЄС?

Наголосіть як ця угода впливає на економічні та політичні реформи в Україні.

2. Як функціонує механізм зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, і які переваги та виклики він створює для українських експортерів?

Розгляньте вплив на сільське господарство, промисловість та послуги.

3. Яку роль відіграє європейська інтеграція у реформуванні судової системи та боротьбі з корупцією в Україні?

Зверніть увагу на те, які реформи були найбільш ефективними і що ще потрібно зробити.

4. Як політика співпраці України з ЄС впливає на енергетичну безпеку та розвиток відновлюваних джерел енергії?

Оцініть вплив проектів у сфері енергоефективності та диверсифікації енергоресурсів.

5. Яким чином програми підтримки з боку ЄС сприяють розвитку української освіти та науки?

Приклади успішних проектів Erasmus+ чи програм Horizon Europe.

6. Як ЄС сприяє реформам у сфері охорони здоров'я в Україні та які проекти реалізуються у цьому напрямі?

Акцентуйте увагу як вплив підтримки ЄС під час пандемії COVID-19.

7. Які є механізми та ініціативи ЄС щодо підтримки прав людини та верховенства права в Україні?

Оцініть успішність таких програм та їхній вплив на демократичні процеси.

8. Як війна в Україні вплинула на стосунки між Україною та ЄС, і як розвивається політична підтримка з боку європейських держав?

Зверніть увагу на вплив санкцій, гуманітарної допомоги та військової підтримки.

9. Які перспективи України щодо членства в ЄС і які умови необхідно виконати для цього?

Проаналізуйте виклики та можливості на шляху до інтеграції.

10. Як громадська дипломатія та культурна співпраця з ЄС сприяють зміцненню міжнародного іміджу України?

Приклади культурних та освітніх проектів, що розвивають позитивне сприйняття України в Європі.

Тема 7. Спільні політики Європейського Союзу

Мета заняття полягає в тому, щоб надати студентам можливість детально ознайомитися з ключовими напрямками політик ЄС (економічною, соціальною, аграрною, енергетичною, екологічною та іншими), а також розвинути навички аналізу їхнього впливу на розвиток країн-членів. Студенти повинні навчитися оцінювати ефективність цих політик, досліджувати механізми їхнього впровадження та обговорювати можливості адаптації елементів спільних політик ЄС в українському контексті.

Сутність економічної інтеграції. Складові елементи («чотири свободи») Єдиного ринку ЄС. Монетарний союз та критерії зближення країн-членів ЄС, як основа інтеграції до Єврозони. Шенгенська зона: специфіка формування та

функціонування. Спільні політики ЄС. Бізнес і промисловість (політика забезпечення конкурентно спроможності малого і середнього бізнесу). Політика вільної торгівлі. Візова, міграційна політика, прийом біженців (зміцнення зовнішніх кордонів, надання притулку). Митна політика як формування єдиного простору митного контролю. Освітня, молодіжна, культурна політики та розвиток спорту. Політика формування цифрового ринку ЄС та цифрової економіки, з метою зміцнення єдиного ринку економічного зростання. Сільськогосподарська політика та розвиток сільської місцевості. Політика транскордонного співробітництва, регіональна політика та територіальний розвиток. Соціальна політика – фундамент соціального захисту, захисту прав споживачів та зайнятості населення країн-членів ЄС. Політика економічно сталого розвитку (морський промисел та рибальство). Екологічна політика та «Зелений курс» в країнах ЄС, політика протидії кліматичним змінам. Політика правосуддя, захисту основних прав громадян. Антикорупційна політика ЄС, як протидія шахрайству та протиправним діям. Фінансова політика (банківська система та фінанси, оподаткування). Європейська політика у сфері охорони здоров'я. Транспортна політика. Трансевропейські мережі. Енергетична політика ЄС. Спільна зовнішня та безпекова політика ЄС. Політика розширення ЄС. Виняткові, спільні та доповнюючі компетентності ЄС. Досягнення та виклики ЄС. Пріоритетні цілі ЄС на 2019-2024 рр. Сценарії розвитку ЄС в майбутній перспективі.

Рекомендована література для самостійного вивчення теми: [2; 3; 5].

Питання до самостійного вивчення:

1. Поняття та зміст асquis Євросоюзу.
2. Головні засади і цілі спільної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС.
3. Поняття, джерела та інструменти спільної торговельної політики Євросоюзу.
4. Поняття простору свободи, безпеки та юстиції у праві ЄС.
5. Політика Європейського союзу стосовно прикордонного контролю, надання притулку та імміграції.
6. Гармонізація законодавства України з правом Євросоюзу.

Завдання для самостійного виконання:

Завдання 1. Створення моделі політики ЄС для власної країни.

Студенти оберають одну зі спільних політик ЄС (наприклад, сільськогосподарську, екологічну, торговельну або міграційну) і розроблять детальну модель такої політики для своєї країни.

Цілі: Вони мають оцінити, як цей напрямок може бути адаптований, враховуючи місцеві умови, проблеми та ресурси. Завдання включає порівняльний аналіз існуючих політик у ЄС та розробку нових або змінених рішень, які були б корисними для їхньої країни.

Результат: Презентація або звіт, що описує, як функціонувала б подібна політика на національному рівні, з графіками, даними та прогнозами.

Завдання 2. Дослідження впливу екологічної політики ЄС на глобальний ринок. Дослідити, як політики ЄС щодо сталого розвитку, відновлюваних джерел енергії та скорочення викидів впливають на глобальні ринки енергії та промисловості.

Цілі: Студенти повинні проаналізувати вплив цих ініціатив на виробників та експортерів за межами ЄС, а також на екологічний стан планети.

Результат: Написати аналітичний звіт або створити презентацію з реальними прикладами компаній або країн, які зазнали впливу від цих політик ЄС, а також запропонувати можливі рішення для мінімізації негативних або збільшення позитивних наслідків.

Завдання 3. *Рольова гра: Симуляція засідання Ради ЄС.*

Розділити студентів на групи, кожна з яких буде представляти одну з країн ЄС. Тема для обговорення — ухвалення спільної політики, наприклад, у сфері міграції чи оборони.

Цілі: Студенти мають дослідити інтереси "своєї країни", підготувати аргументи та пропозиції, які вони б представили на такій нараді.

Результат: Провести засідання в форматі рольової гри, після чого кожен студент або група підготує короткий підсумковий звіт з пропозиціями, які допоможуть знайти компромісне рішення для всіх країн ЄС.

Завдання 4. Аналітичний проєкт: Єдина сільськогосподарська політика ЄС та її вплив на місцеве фермерство.

Дослідити, як Єдина сільськогосподарська політика ЄС (CAP) впливає на розвиток місцевих фермерських господарств у країнах ЄС.

Цілі: Визначити переваги та виклики CAP, такі як дотації, екологічні стандарти та конкуренція між малими та великими господарствами.

Результат: Створити інфографіку або написати звіт, що включає рекомендації щодо вдосконалення CAP для підтримки сталого фермерства, особливо для малих фермерів.

Завдання 5. Дослідження: Вплив політики ЄС щодо цифрових технологій на розвиток ІТ-індустрії.

Дослідити, як політики ЄС щодо цифрового ринку, конфіденційності даних (наприклад, GDPR) та штучного інтелекту впливають на розвиток ІТ-індустрії в ЄС та за його межами.

Цілі: Оцінити переваги та виклики цих політик для бізнесів, а також для користувачів і дослідників у сфері технологій.

Результат: Написати аналітичний звіт або створити презентацію з конкретними прикладами компаній або країн, де були відчутні наслідки цих політик.

Завдання 6. Проєкт: «ЄС в майбутньому» — прогнози та рекомендації.

Запропонувати, як на думку студентів, можуть змінитися спільні політики ЄС у найближчі 10-20 років.

Цілі: Студенти можуть зосередитися на будь-якій політиці (екологічній, міграційній, соціальній) та обґрунтувати, які виклики можуть постати перед ЄС і як він може на них реагувати.

Результат: Написати есе або підготувати презентацію, в якій будуть описані передбачення, рекомендації щодо покращення політики та можливі результати для країн-членів ЄС і сусідніх держав.

Питання для самоконтролю:

1. Яка мета Спільної сільськогосподарської політики (САП) ЄС, і як вона впливає на аграрний сектор в Європі та поза її межами?

Зверніть увагу на механізми підтримки фермерів і вплив на екологічну сталість.

2. Як реалізується Спільна політика у сфері рибальства ЄС, і які проблеми виникають через перевиллов та збереження морських ресурсів?

Досліджуйте методи захисту морських екосистем і управління рибними запасами.

3. Яким чином Спільна торгова політика ЄС забезпечує конкурентоспроможність європейських компаній на світових ринках, і які виклики створює глобалізація?

Наголосіть на торговельних угодах ЄС з іншими країнами та вплив торгових бар'єрів.

4. Які ключові принципи Спільної транспортної політики ЄС, і як вони сприяють зменшенню транспортних викидів та розвитку інфраструктури?

Які плани щодо екологічно чистого транспорту і розширення залізничних мереж?

5. Як функціонує Спільна зовнішня політика та політика безпеки ЄС, і які успіхи та невдачі вона мала в кризових ситуаціях?

Які плани щодо екологічно чистого транспорту і розширення залізничних мереж?

6. У чому полягає Спільна енергетична політика ЄС, і як вона допомагає державам-членам забезпечити енергетичну безпеку та перехід на відновлювані джерела енергії?

Розгляньте вплив проєкту «Зелений курс» та залежність від імпорту енергоресурсів.

7. Яка роль Спільної політики конкуренції ЄС у забезпеченні чесної конкуренції на внутрішньому ринку, і як вона протидіє монополіям?

Наведіть приклади штрафів великим корпораціям за порушення антимонопольних законів.

8. Як працює Спільна політика регіонального розвитку ЄС, і які ініціативи існують для подолання економічної нерівності між регіонами?

Розгляньте приклади фінансування інфраструктурних проєктів у менш розвинених регіонах.

9. У чому полягають основні цілі Спільної соціальної політики ЄС, і як вона забезпечує соціальний захист та рівні можливості для громадян?

Обговоріть питання зайнятості, мінімальних соціальних стандартів і боротьби з бідністю.

10. Як Спільна політика охорони довкілля ЄС сприяє боротьбі зі зміною клімату, і які виклики стоять перед ЄС у досягненні цілей сталого розвитку?

Оцініть заходи зі скорочення викидів вуглецю та захисту біорізноманіття.

Тема 8. Європейська соціальна політика

Мета заняття полягає в тому, щоб ознайомити студентів з основними принципами та напрямками соціальної політики Європейського Союзу, дослідити її вплив на соціально-економічний розвиток країн-членів, а також розвинути здатність аналізувати можливості впровадження європейських соціальних стандартів в Україні. Студенти повинні засвоїти ключові аспекти європейської соціальної політики, такі як захист прав людини, соціальна справедливість, боротьба з бідністю, гендерна рівність, а також зрозуміти її роль у побудові соціально орієнтованого суспільства.

Зміст соціальної політики в ЄС. Соціальна політика як інституційний інструмент та функція сучасної держави. Ціннісна основа Європейської соціальної політики. Європейська соціальна модель. Зміст Соціальної Хартії ЄС. Соціальні стандарти. Стандарти Ради Європи, Стандарти ЄС, Стандарти Організації з безпеки і співробітництва в Європі: межі дотичності та особливості імплементації. Новітня соціальна політика ЄС.

Рекомендована література для самостійного вивчення теми: [14; 15].

Питання до самостійного вивчення:

1. Комплексна сутність соціальної політики в ЄС.
2. Ціннісна основа Європейської соціальної політики.
3. Основні індикатори соціальної політики і її динаміка у напрямі євроінтеграції.

Завдання для самостійного виконання:

Завдання 1. Розробка соціальної ініціативи для України на основі європейського досвіду.

Уявіть, що ви є групою експертів, які працюють над створенням нової соціальної ініціативи для України, орієнтуючись на успішні практики Європейського Союзу. Ваша команда повинна:

1. Обрати одну з ключових сфер європейської соціальної політики (наприклад, охорона здоров'я, боротьба з безробіттям, гендерна рівність, соціальна інтеграція, права людини).

2. Проаналізувати європейський досвід у цій сфері, виділивши одну або декілька успішних соціальних програм (наприклад, система соціального захисту в Німеччині чи політика рівних можливостей у Швеції).

3. Розробити власну пропозицію щодо впровадження подібної ініціативи в Україні. Врахуйте специфіку українського суспільства та економіки, можливі виклики та шляхи їх вирішення.

4. Підготуйте презентацію, яка включатиме:

- Опис вибраної європейської практики.
- Мета і завдання вашої ініціативи.
- Очікувані результати та користь для українського суспільства.
- План реалізації ініціативи з покроковими діями та залученими сторонами.

Під час презентації важливо переконати «уряд» у доцільності впровадження вашої ініціативи. Ваші ідеї повинні бути реалістичними, але водночас амбітними, і мати чіткий соціальний вплив.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні принципи Європейської соціальної політики та як вони впливають на життя громадян у країнах-членах ЄС?

2. Як Європейський Союз реалізує заходи для підтримки зайнятості та боротьби з безробіттям у своїх державах-членах?

3. Які соціальні стандарти встановлює ЄС для забезпечення гідних умов праці, і як ці стандарти впроваджуються в різних країнах-членах?

4. Як ЄС сприяє соціальній інтеграції вразливих груп населення, таких як молодь, люди з обмеженими можливостями чи мігранти?

5. Які виклики стоять перед Європейською соціальною політикою у контексті демографічних змін, зокрема старіння населення та зростання тривалості життя?

8. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Для ефективного вивчення дисципліни студенти виконують індивідуальні завдання. Виконання індивідуальної роботи реалізується у письмовій формі. Під час написання та презентації індивідуальної роботи студент повинен показати глибоке вивчення теми, розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблеми, що розглядається. Враховується ступінь засвоєння фактичного матеріалу курсу, обізнаність з основною та додатковою літературою, вміння поєднувати теорію з практикою під час розв'язання ситуаційних завдань.

Індивідуальна робота повинна відповідати вимогам щодо самостійного викладення відповідей, вміння використовувати теоретичний матеріал навчально-методичної літератури. Завдання, що вирішуються, повинні бути конкретними, чіткими, лаконічними. Обсяг наданої відповіді не є визначальним під час оцінювання роботи. Основне значення має повнота та глибина відповіді, проява самостійного творчого мислення, ретроспективність проведеної роботи, оригінальність презентації, вміння презентувати наведений матеріал, якість представленого матеріалу та його особливості застосування на практиці. Перелік завдань наведено нижче.

Перелік тем індивідуальних завдань:

1. Історичний розвиток ідеї європейської інтеграції після Другої світової війни.
2. Роль Європейського Союзу у зміцненні миру та безпеки на європейському континенті.
3. Європейський Союз: від Європейського економічного співтовариства до сучасної політичної інтеграції.
4. Договір про Європейський Союз (Маастрихтський договір) та його значення.
5. Основні етапи розширення ЄС: вплив на старі та нові країни-члени.
6. Інституційна структура Європейського Союзу: функції та повноваження основних органів.
7. Законодавчий процес у ЄС: роль Європейської Комісії, Європейського парламенту та Ради ЄС.
8. Європейська політика безпеки та оборони: механізми та виклики.
9. Економічний і монетарний союз: переваги та недоліки спільної валюти.
10. Політика розширення ЄС: вплив на стабільність у Східній Європі.

11. ЄС і Україна: сучасний стан і перспективи інтеграції.
12. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: плюси та мінуси для України.
13. Роль спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС.
14. Стратегія розширення ЄС на Західні Балкани: досягнення та виклики.
15. Вплив Brexit на політичну та економічну стабільність ЄС.
16. Європейський суд з прав людини: вплив на правові системи країн-членів.
17. Європейський Союз і НАТО: співпраця у сфері безпеки та оборони.
18. Європейська політика добросусідства: підтримка стабільності на кордонах ЄС.
19. Політика ЄС у галузі захисту прав людини: досягнення та виклики.
20. Вплив санкцій ЄС на Росію після анексії Криму.
21. Європейська міграційна криза: причини, наслідки та політична реакція.
22. Роль ЄС у вирішенні конфліктів: приклад миротворчих місій.
23. Енергетична політика ЄС: перехід на відновлювані джерела енергії.
24. Європейський «Зелений курс»: виклики та перспективи для Європи.
25. Вплив пандемії COVID-19 на економічну політику ЄС.
26. Політика європейської регіональної інтеграції: підтримка слабших економік.
27. Проблеми демократичного дефіциту в інституціях ЄС.
28. Механізми прийняття рішень у Європейській Раді.
29. Європейський Союз як глобальний гравець: політика міжнародної торгівлі.
30. Вплив євроінтеграції на національні економіки країн-членів.
31. Спільна сільськогосподарська політика ЄС: переваги та виклики.
32. Програма Erasmus+: розвиток освіти та молодіжних обмінів у Європі.
33. Європейська соціальна політика: боротьба з бідністю та соціальна інтеграція.
34. Діяльність Європейського суду: вплив на гармонізацію права ЄС.
35. Політика ЄС у сфері цифрової трансформації.
36. Роль Європейського центрального банку в управлінні єврозоною.
37. Стандарти ЄС у сфері захисту довкілля.
38. Реформа Спільної рибальської політики ЄС.
39. ЄС та кібербезпека: як Європа захищає свої цифрові межі.
40. Вплив європейської інтеграції на культурну ідентичність країн-членів.
41. Внутрішній ринок ЄС: принципи та проблеми функціонування.
42. Політика ЄС щодо гендерної рівності та соціальної справедливості.
43. ЄС і країни Східного партнерства: стратегічні інтереси.
44. Спільна політика конкуренції: як ЄС регулює великі корпорації.
45. Вплив членства в ЄС на систему освіти в нових країнах-членах.

46. Політика децентралізації в рамках ЄС.
47. Співробітництво ЄС та ООН у сфері міжнародної безпеки.
48. ЄС та Африканський Союз: партнерство та взаємодія.
49. Роль лобістських груп у формуванні політики ЄС.
50. Виклики зовнішньої політики ЄС у відносинах із Китаєм.
51. ЄС та глобальна зміна клімату: лідерство у міжнародних переговорах.
52. Європейська інтеграція та питання міграції у XXI столітті.
53. Економічний вплив розширення ЄС на нові країни-члени.
54. Система захисту прав споживачів у ЄС.
55. Роль європейських політичних партій у прийнятті рішень.
56. ЄС і питання приватизації державних підприємств у нових країнах-членах.
57. Політика ЄС щодо боротьби з тероризмом.
58. Спільна політика транспорту: розвиток транс'європейських транспортних мереж.
59. Роль ЄС у боротьбі з корупцією в країнах Східного партнерства.
60. Взаємодія ЄС із державами Середземномор'я.
61. Сучасні виклики для свободи ЗМІ у країнах ЄС.
62. ЄС та Японія: економічна та політична співпраця.
63. Програми ЄС для підтримки підприємництва та інновацій.
64. Вплив європейських санкцій на економіку Ірану.
65. Розвиток «цифрового єдиного ринку» у ЄС.
66. Механізми захисту персональних даних у ЄС.
67. Політика ЄС щодо інтелектуальної власності.
68. Вплив економічних криз на європейську інтеграцію.
69. Політика ЄС у сфері охорони здоров'я.
70. Гармонізація податкового законодавства в ЄС.
71. ЄС і новітні технології: регулювання штучного інтелекту.
72. Співпраця ЄС із США: питання торгівлі та безпеки.
73. Вплив спільної економічної політики на ВВП країн-членів.
74. ЄС і цифрові права: регулювання великих технологічних компаній.
75. Роль Європейського агентства з навколишнього середовища.
76. Міграційна політика ЄС: ефективність та майбутнє.
77. ЄС та міжнародна кримінальна юстиція.
78. Розвиток міст у ЄС: урбаністичні виклики та перспективи.
79. Вплив санкцій ЄС на глобальну економіку.
80. Відносини ЄС та Латинської Америки.

81. Міжнародна співпраця ЄС у галузі освіти.
82. Вплив європейської інтеграції на мовну політику країн-членів.
83. Роль ЄС у регулюванні генної інженерії.
84. Політика ЄС щодо захисту прав дітей.
85. Вплив ЄС на реформу державного управління в Україні.
86. ЄС та інноваційна економіка: підтримка стартапів.
87. Проблеми нелегальної торгівлі та роль ЄС у її запобіганні.
88. Вплив євроінтеграції на прикордонні регіони Європи.
89. Політика ЄС щодо фінансової прозорості.
90. ЄС та боротьба з дискримінацією на ринку праці.

Ці теми охоплюють широкий спектр актуальних питань та аспектів професійної діяльності в сфері європейської інтеграції та політики міжнародної співпраці, що дозволить студентам глибше зануритися у фахові проблеми та специфіку роботи.

Виконання завдань є обов'язковим для кожного студента. Студент повинен пред'явити виконане ним індивідуальне науково-дослідне завдання за обраним варіантом до проведення екзамену. Студент допускається до контролю, якщо робота відповідає установленим вимогам. Студент, який не здав матеріали практичної роботи не допускається до екзамену з курсу.

Форма контролю практичної роботи студентів передбачає співбесіду з викладачем та захист індивідуальних завдань.

Загальні вимоги.

Роботу оформлюють на аркушах формату А4 (210 x 297 мм) машинописним текстом і повинна мати такі складові частини:

- Титульний аркуш;
- Вступ;
- Розділ 1, у якому наводяться теоретичні засади обраної проблематики;
- Розділ 2, у якому наводиться аналіз та оцінка обраної проблеми;
- Розділ 3, у якому наводяться напрямки удосконалення або шляхи вирішення обраної проблемного питання;
- Висновки;
- Список використаних джерел.

У друкованому варіанті текст розташовують через 1,5 міжрядковий інтервал до тридцяти рядків на сторінці шрифтом Times New Roman, 14-й кегль. Абзацний відступ повинен бути однаковим упродовж усього тексту роботи і дорівнювати п'яти знакам.

Текст завдання розміщують на аркуші з дотриманням таких розмірів полів:

з лівого боку - не менше за 20 мм, з правого - не менше за 10 мм, зверху — не менше за 20 мм, знизу — не менше за 20 мм.

Структурні елементи “ЗМІСТ”, “ВСТУП”, розділи основної частини “ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ”, “ДОДАТКИ”. Їх назви друкують великими літерами симетрично до тексту без крапки в кінці, не підкреслюючи.

Розділи і підрозділи повинні мати заголовки. Пункти і підпункти можуть мати заголовки. Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів треба починати з абзацного відступу і друкувати маленькими літерами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці. Якщо заголовок складається з двох і більше речень, їх розділяють крапкою. Перенесення слів у заголовку розділів не допускається.

Не допускається розміщувати назву розділу, підрозділу, а також пункту й підпункту в нижній частині сторінки, якщо після неї знаходиться тільки один рядок тексту.

Всі сторінки роботи, включаючи додатки, повинні мати порядкову нумерацію в межах усієї роботи і позначаються арабськими цифрами без крапки в кінці в правому верхньому кутку.

Розділи повинні мати порядкову нумерацію в межах викладення основної частини роботи і позначатися арабськими цифрами без крапки, наприклад, 1, 2, і т. д.

Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу.

Ілюстрації (креслення, рисунки, фотографії, графіки, схеми, діаграми) слід розміщувати в роботі безпосередньо після тексту, де їх згадують вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації мають бути посилання в роботі.

Ілюстрацію позначають словом «Рис.», яке разом з назвою ілюстрації розміщують після пояснювальних даних. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, відокремленого крапкою, наприклад, «Рис. 2.1» - перший рисунок другого розділу.

Цифровий матеріал, як правило, оформлюють у вигляді таблиць.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над нею і друкують симетрично до тексту. Слово “Таблиця” і назву таблиці починають з великої літери. Назву не підкреслюють. На всі таблиці мають бути посилання в тексті роботи. Напис «Таблиця» з зазначенням її номера, складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставлять крапку, наприклад, «Таблиця 2.1» - перша таблиця другого розділу, далі з великої літери розміщують назву таблиці.

Форма подання роботи:

Реферат. Напишіть детальний звіт за результатами проведеного дослідження.

Презентація. Підготуйте презентацію на основі звіту.

Захист роботу відбувається публічно з використанням мультимедійної презентації.

9. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ

Розподіл балів за окремими елементами змістових модулів та методи поточного контролю успішності навчальної роботи студентів
(форма підсумкового контролю – екзамен)

№ змістового модуля	Елементи змістового модуля	Кількість балів		Поточний контроль навчальної роботи студентів	
		міні-мальна	макси-мальна	методи контролю	тиждень семестру
Змістовий модуль 1. Лідерство в публічному управлінні					
1.	Лекційний курс (5 тем лекцій)	10	20	Письмова модульна робота	1-10
	Практичне заняття 1. Вступ. Європейська інтеграція: сутність, основні етапи та напрями розвитку.	10	16	Опитування, обговорення	1-2
	Практичне заняття 2. Інституційно-правовий устрій Європейського Союзу.	10	16	Обговорення, виступи з доповідями, індивідуальні завдання, тестування	3-4
	Практичне заняття 3. Специфіка функціонування інституцій європейського парламентаризму.	10	16	Опитування, обговорення, виступи з доповідями, вирішення ситуаційних завдань	5-6
	Практичне заняття 4. Правова система Європейського Союзу та прийняття рішень європейськими інституціями.	10	16	Опитування, обговорення, виступи з доповідями, вирішення ситуаційних завдань, тестування	7-8
	Практичне заняття 5. Реалізація державної політики у сфері євроатлантичної співпраці.	10	16	Опитування, обговорення, виступи з доповідями, вирішення ситуаційних завдань, тестування	9-10
	Всього балів по змістовному модулю 1	60	100		
Змістовий модуль 2. Командоутворення та ефективне управління команди					
2.	Лекційний курс (3 теми лекцій)	5	10	Письмова модульна робота	11-15
	Практичне заняття 6. Розвиток відносин та політика міжнародної співпраці України з Європейським Союзом.	20	30	Опитування, вирішення ситуаційних завдань та їх обговорення та практичних задач, тестування	11-12

№ змістового модуля	Елементи змістового модуля	Кількість балів		Поточний контроль навчальної роботи студентів	
		мінімальна	максимальна	методи контролю	тиждень семестру
	Практичне заняття 7. Спільні політики Європейського Союзу.	20	30	Опитування, вирішення ситуаційних завдань та їх обговорення та практичних задач, тестування	13-14
	Практичне заняття 8. Європейська соціальна політика	17	30	Опитування, вирішення ситуаційних завдань та їх обговорення та практичних задач, тестування	15
	Всього балів по змістовному модулю 2	60	100		
	Рейтинг студента з навчальної дисципліни	42	70		
	Екзамен	18	30		
	Загальна кількість балів	60	100		

Розподіл балів, які отримують студент

Поточний контроль		Рейтинг з навчальної роботи $R_{НР}$	Рейтинг з додаткової роботи $R_{ДР}$	Рейтинг штрафний $R_{ШТР}$	Підсумкова атестація (екзамен)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2					
0-100	0-100	0-70	0-20	0-5	0-30	0-100

Примітки. Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в НУБіП України, затвердженого ректором університету 15.08.2024 р. та до Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, затвердженого ректором університету 15.08.2024 р. рейтинг студента з навчальної роботи $R_{НР}$ стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою:

$$R_{НР} = \frac{0.7 \times (R_{ЗМ}^1 \times K_{ЗМ}^1 + \dots + R_{ЗМ}^n \times K_{ЗМ}^n)}{K_{Дис}} + R_{ДР} - R_{ШТР},$$

де $R_{ЗМ}^1, R_{ЗМ}^n$ – рейтингові оцінки змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K_{ЗМ}^1, K_{ЗМ}^n$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{Дис} = K_{ЗМ}^1 + \dots + K_{ЗМ}^n$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі;

$R_{ДР}$ – рейтинг з додаткової роботи;

$R_{ШТР}$ – рейтинг штрафний.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти $K_{ЗМ}^1 = \dots = K_{ЗМ}^n$. Тоді вона буде мати вигляд:

$$R_{НР} = \frac{0.7 \times (R_{ЗМ}^1 + \dots + R_{ЗМ}^n)}{n} + R_{ДР} - R_{ШТР},$$

Рейтинг з додаткової роботи R_{др} додається до **R_{нр}** і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний R_{штр} не перевищує 5 балів і віднімається від **R_{нр}**. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Самостійні роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

Шкала оцінювання знань студентів

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

10. ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ

1. Основні періоди становлення і розвитку ЄС.
2. Декларація Р. Шумана.
3. Європейські угоди: Європейське об'єднання вугілля і сталі (1951).
4. Європейські угоди: Римські договори (1957).
5. Європейські угоди: Єдиний європейський акт (1986).
6. Європейські угоди: Договір про Європейський Союз (1992).
7. Європейські угоди: Амстердамський договір (1997)
8. Політика розширення Європейського Союзу (Policy of Enlargement).
9. Фундаментальні засади функціонування Європейського Союзу. Асоціація. Acquis Communautaire. Спільний ринок. Шенгенська зона. Європейська валюта.
10. Європейські інструменти сприяння демократії та правам людини.
11. Створення Європейської зони правосуддя і безпеки.
12. Європейський омбудсмен.
13. Європейське поліцейське управління.
14. Специфіка функціонування Європейської Ради, Ради Європейського Союзу, Ради Європи.
15. Європейська Комісія: особливості статусу, структура, напрями діяльності.
16. Суд ЄС, Європейський суд із справ людини.
17. Верховний представник зовнішньої та безпекової політики
18. Європейський центральний банк. Рахункова палата ЄС (Європейський суд аудиторів).
19. Принципи правової системи Європейського Союзу. Первинне і вторинне законодавство Європейського Союзу.
20. Європейський Парламент: категоріальна сутність, структура, особливості функціонування, взаємодія з іншими інституціями ЄС
21. Партійно-політичний спектр Європейського Парламенту.
22. Сучасні риси Європейського парламентаризму.
23. Загальні принципи права ЄС, Копенгагенські критерії.
24. Система права Європейського Союзу: ознаки, особливості, основні суб'єкти, структура, галузі права та види норм
25. Механізми прийняття рішень Європейського Союзу, етапи стандартної законодавчої процедури.
26. Інститут лобізму в Європейському Союзі.
27. НАТО – Організація Північноатлантичного договору: структура, принципи та місія функціонування

28. Історіографія відносин НАТО –Україна.
29. Програми і ініціативи співробітництва між Україною і НАТО
30. Основні завдання та перспективи реалізації політики міжнародної співпраці України у напрямі членства в Альянсі.
31. Які основні підходи до розуміння публічної політики Вам відомі і в чому полягає їх зміст?
32. Європейський інструмент із демократії та прав людини – *European Instrument for Democracy and Human Rights (EIDHR)*
33. Зазначте про особливості прийняття Конституції Європейського Союзу (Європейської Конституції) – *Treaty establishing a constitution for Europe, European constitution*
34. Єврозона –це...
35. У чому полягає функціональне призначення Суду Європейських Спільнот?
36. Які, на Вашу думку, основні правові документи регламентують розвиток відносин Україна – НАТО?
37. Розкрийте суть змісту принципу субсидіарності.
38. У чому полягає відмінність статусу та особливостей діяльності таких інституцій ЄС, як: Європейська Рада, Рада Європейського Союзу та Рада Європи?
39. Чому саме план Р. Шумана вважається ініціативою та початком заснування Європейського Союзу?
40. Європейський Парламент –це...
41. Євроінтеграція як процес управління розвитком української держави.
42. Зовнішньополітична ініціатива Європейського Союзу – Програма «Східне партнерство».
43. Політичні переваги євроінтеграції для України
44. Головні засади і цілі спільної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС
45. Поняття, джерела та інструменти спільної торговельної політики Євросоюзу
46. Поняття простору свободи, безпеки та юстиції у праві ЄС
47. Політика Європейського союзу стосовно прикордонного контролю, надання притулку та імміграції
48. Гармонізація законодавства України з правом Євросоюзу
49. Сутність економічної інтеграції. Складові елементи («чотири свободи») Єдиного ринку ЄС.
50. Монетарний союз та критерії зближення країн-членів ЄС, як основа

інтеграції до Єврозони.

51. Шенгенська зона: специфіка формування та функціонування. Спільні політики ЄС.

52. Бізнес і промисловість (політика забезпечення конкурентно спроможності малого і середнього бізнесу).

53. Політика вільної торгівлі.

54. Візова, міграційна політика, прийом біженців (зміцнення зовнішніх кордонів, надання притулку).

55. Митна політика як формування єдиного простору митного контролю.

56. Освітня, молодіжна, культурна політики та розвиток спорту.

57. Політика формування цифрового ринку ЄС та цифрової економіки, з метою зміцнення єдиного ринку економічного зростання.

58. Сільськогосподарська політика та розвиток сільської місцевості.

59. Політика транскордонного співробітництва, регіональна політика та територіальний розвиток.

60. Соціальна політика – фундамент соціального захисту, захисту прав споживачів та зайнятості населення країн-членів ЄС.

61. Політика економічно сталого розвитку (морський промисел та рибальство).

62. Екологічна політика та «Зелений курс» в країнах ЄС, політика протидії кліматичним змінам.

63. Політика правосуддя, захисту основних прав громадян.

64. Антикорупційна політика ЄС, як протидія шахрайству та протиправним діям.

65. Фінансова політика (банківська система та фінанси, оподаткування).

66. Європейська політика у сфері охорони здоров'я.

67. Транспортна політика. Трансєвропейські мережі.

68. Енергетична політика ЄС.

69. Спільна зовнішня та безпекова політика ЄС.

70. Політика розширення ЄС.

71. Виняткові, спільні та доповнюючі компетентності ЄС.

72. Досягнення та виклики ЄС.

73. Пріоритетні цілі ЄС на 2019-2024 рр. Сценарії розвитку ЄС в майбутній перспективі.

74. Комплексна сутність соціальної політики в ЄС.

75. Ціннісна основа Європейської соціальної політики.

76. Основні індикатори соціальної політики і її динаміка у напрямі євроінтеграції.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна:

1. Гібридні загрози Україні і суспільна безпека. Досвід ЄС і східного партнерства (Аналітичний документ). Громадська Синергія. Київ, 2018. URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/blok_XXI-end_0202.pdf.
2. Євроінтеграційний вектор розвитку та реалізація національних інтересів України: монографія / [Д.В. Карамішев, Н.В. Мирна, Л.Ю. Величко та ін.]; за заг. ред. д.держ.упр., проф. Д.В. Карамішева.-Х.:Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2021.-201 с.
3. Копійка В.В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навчальний посібник / В.В. Копійка. К.: Знання, 2019. 751 с.
4. Курілло В.Є. Латентна політика. Потайні напрями політичної діяльності: навчальний посібник. Миколаїв: «Фірма "Гліон», 2019. 592 с.
5. Мармазоб В.Е. Україна в політико-правовому просторі Ради Європи: досвід і проблеми / В.Е. Мармазоб, І.С. Піляєв, К.: Вентурі, 2019. 400 с.
6. Міжнародний досвід протидії гібридним загрозам: законодавче регулювання та організації з питань стратегічних комунікацій. Європейський інформаційно-дослідницький центр. URL: <http://radaprogram.org/sites/default/files/infocenter/piblications/51.pdf>.
7. Міжнародні організації: Навч. посібник/За ред. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Логвінової Н.С. К.: ЦНЛ, 2019. 223с
8. Міжнародні відносини: Історія. Теорія. Економіка. Право: навчальний посібник / М.З. Мальський, Ю.М. Мороз. К.: Знання, 2020. 463 с.
9. Мокій А.І. Міжнародні організації: навчальний посібник / А.І. Мокій, Т.П. Яхно, І.Г. Бабець. К.: Центр учбової літератури, 2021. 280 с.
10. Стройко Т.В. Міжнародні організації: Навч. посібник/ Т.В. Стройко. - К.: Кондор-Видавництво, 2015.-250 с
11. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. / М.П. Требін, Л.М. Герасіна, В.Л. Погрібна та ін. Х.: Право, 2016. 540 с.
12. Україна і світ: прагнення змін: монографія / редкол.: М. Антонович, Н. Висоцька, С. Курбатов, та інші. К.: Дух і літера, 2020. 448 с.
13. Управлінські, правові та соціально-економічні аспекти імплементації *acquis communautaire* у діяльності органів публічної влади України / За заг. ред. докторів юридичних наук Л.Ю. Величко та С.М. Клімової. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2021. 204 с.
14. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України : підручник / Л.Д.Чекаленко . Київ : LAT і К, 2015 . 478 с.
15. André Barrinha, Thomas Renard. Cyber-diplomacy: the making of an international society in the digital age. Global Affairs. 2017. VOL. 3, NOS. 4-5, P. 353-364.

Допоміжна

16. Бжезинский З. Велика шахівниця. К.: Основи, 2009. 242 с.
17. Галенко О.І. Документальні публікації з історії Української РСР: теорія та джерелознавчий аналіз АН УРСР. Ін-т історії України / О.І. Галенко. К.: Наукова думка, 1991. 322 с.
18. Голуб Н.В. Україна та міжнародні організації: інформаційно-довідкове видання / Н.В. Голуб. К.: Кондор, 2003. 212 с.
19. Державне управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції України: навч. посіб. / В.В. Говоруха, В.Г. Бульба, А.Є. Тамм та ін. К.: ДП НВЦ «Євроатлантикінформ», 2006. 220 с.
20. Жовква І.І. Колективна монографія: «Зібрання договорів Україна – Європейський Союз» / І.І. Жовква та ін. К.: Юстиніан, 2010.
21. Зленко А.М. Від внутрішніх потреб до зовнішніх пріоритетів: Виступи, промови, інтерв'ю, статті. К.: Преса України, 2002. 346 с.
22. Зленко А.М. Дипломатія і політика України в процесі динамічних геополітичних змін. Х.: Фоліо, 2009. 559 с.
23. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин. К.: Генеза, 2004. 622 с.
24. Золотухін Д. Протидія інформаційній агресії росії на рівні законодавчих актів: Резолюція Європарламенту. URL: <https://detector.media/infospace/article/121555/2016-12-18-protidiya-informatsiini-agresii-rosii-na-rivni-zakonodavchikh-aktiv-rezolyutsiya-evroparlamentu-analiz>.
25. Івченко О.Т. Україна в системі міжнародних відносин: історична ретроспектива та сучасний стан. К.: РІЧ УАННП, 2010. 756 с.
26. Карпенко Ф.П. Рівноправна і повноправна Українська РСР у міжнародних стосунках. Львів: Каменярь, 1987. 76 с.
27. Копиленко М.Л. Українсько-німецькі відносини: здобутки, проблеми, перспективи. К.: НІСД. 2006. 254 с.
28. Кремень В.Г. Табачник Д.В., Ткаченко В.М. Україна: альтернативи поступу (критика історичного досвіду). К.: АРС-Юкрейн, 1996. 764 с.
29. Кучик О.С. Зовнішня політика України: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / О.С. Кучик, О.А. Заяць; МОН України, Львівський НУ ім. І. Франка. К.: Знання, 2010. 572 с.
30. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000 рр.): Підручник / Л.Ф. Гайдуков, В.Г. Кремень, Л.В. Губерський та ін. К.: Либідь, 2001. 622 с.
31. Овсій І.О. Зовнішня політика України (від давніх часів до 1944 року): Навч. посібник. 2-ге вид. Київ: Либідь, 2002. 240 с.
32. Руденко Г. М. Україна дипломатична. К.: Генеральна дирекція по обслуг. інозем. представництв, 2001. 176 с.
33. Світова гібридна війна: український фронт. За ред. В.П. Горбуліна. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/2431>.
34. Сорока М. М. Світ відкриває Україну: Про зовнішню політику Української держави у 90-х рр. ХХ ст.: Статті. Документи. Коментарі. К.: Київська Правда, 2001. 782 с.

35. Тамм А. Є., Стрельцов В.Ю., Дзюгдзюк В.Б. Україна – ЄС: розвиток відносин та основні напрями співробітництва : Модуль 5 : навч. Посібник. Х.: Вид-во ХарPI НАДУ, 2009. 144 с.
36. Теліпко В.Е. Міжнародне публічне право: навчальний посібник / В.Е. Теліпко, А.С. Овчаренко; за заг. ред. В.Е. Теліпко. К.: Центр учбової літератури, 2010. 608 с.
37. Ткач Д.І. Зовнішня політика України: навчально-методичний комплекс дисципліни / Д.І. Ткач. К.: Університет економіки та права "КРОК", 2010. 32 с.
38. Україна і Європа (1990-2000 рр.) У країна в міжнародних відносинах з країнами-членами Європейського союзу. Анотована історична хроніка / І.М. Мельникова та ін. К.: Ін-т Історії України НАН України, 2001. 308 с.
39. Хоменко Г. Д. Основи миротворчості. Навч. посібник. К.: Видавничий дім ДЕМІД, 2008. 276 с.
40. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): підручник / Л.Д. Чекаленко; Дипломатична академія України при МЗС України. 2-ге вид. К.: Кондор, 2011. 290 с.
41. Чиж І.С. Україна в Раді Європи / І.С. Чиж. К.: Парламентське видавництво, 2001. 384с.
42. Яровий В. І. Історія західних та південних слов'ян у ХХ ст.: Курс лекцій. К.: Либідь, 1996. 269 с.
43. Fierke К.М. Critical Approach to International Security. Polity, 2007. 288 р. Р. 13-32.
44. Jutta Weildes. The Cultural Production of Crises: U.S. Identity and Missiles in Cuba. URL: https://sites.middlebury.edu/coldwarculture/files/2013/10/weldes_cultural_prod_of_crises.pdf.
45. Milton Mueller, Andreas Schmidt, Brenden Kuerbis. Internet Security and Networked Governance in International Relations. International Studies Review, 2013. Vol. 15. P. 86–104.
46. Nação e Defesa, 2011. № 129-5. (До Теми 3).
47. Sean Kay. Global Security in the Twenty-first Century: The Quest for Power and the Search for Peace. Rowman & Littlefield Publishers. 2006. 380 р. Р. 57-89.

Інформаційні ресурси

48. Віденська конвенція про дипломатичні зносини. 18 квітня 1961 р. Інформаційно-довідковий бюлетень консульських зносин. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_048.
49. Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру. 14 березня 1975 р. Інформаційно-довідковий бюлетень консульських зносин. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_254.
50. Декларація про державний суверенітет України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=55-12>.

51. Конституція України. URL:
<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
52. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.
53. Про Основні напрями зовнішньої політики України: Постанова Верховної Ради України від 2 липня 1993 року № 3360-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>.
54. Про Положення про Міністерство закордонних справ України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/381/2011>.
55. ECAM-EPMI (Graduate School of Electrical Engineering), France. URL: <https://www.ecam-epmi.fr/en..>
56. European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats. URL: <https://www.hybridcoe.fi..>
57. University of Coimbra, Portugal. URL: <https://www.uc.pt/en..>
58. University of Jyväskylä, Finland. URL: <https://www.jyu.fi/en>.
59. University of Tartu, Estonia. <https://www.ut.ee/en>.

ДОДАТКИ

Додаток А

ГЛОСАРІЙ КУРСУ

Агентства Європейського Союзу	установи Європейського Союзу, які керуються європейським публічним правом, відрізняються від інституцій Спільноти (Рада Європейського Союзу, Європейський Парламент, Європейська Комісія тощо) і мають власний юридичний статус.
Амстердамський договір.	Проект договору був у цілому схвалений у червні 1997 р. на сесії Європейської ради в Амстердамі. 2 жовтня 1997 р. уряди держав-членів схвалили <u>Амстердамський договір</u> про зміну Договору про Європейський Союз, договорів, які заснували Європейські Співтовариства, та пов'язаних із ними актів. Цей документ набрав чинності 1 травня 1999 р. після ратифікації в усіх державах-членах. Реформи Амстердамського договору полягали у наступному: введення процедури призупинення по відношенню до держави-члени деяких прав, які впливають із установчих договорів (ст. 7 ДЄС). ЄС основане на принципах свободи, демократії, поваги до прав людини та основних свобод, верховенства права (6 ДЄС); комунізація певних сфер третьої опори, зокрема політика надання притулку, візові питання, імміграція та контроль на зовнішніх кордонах; можливість вільного прийняття юрисдикції Суду в інших питаннях; введення принципу прозорості. Так, задля сприяння належному управлінню і забезпечення участі громадянського суспільства інститути, органи, установи і агенції Союзу повинні працювати за якомога повного дотримання принципу відкритості (ст.15); створення посади Верховного представника з зовнішньої та безпекової політики. Цю посаду повинен був обіймати генеральний секретар Ради міністрів. Як певна компенсація за розширення наднаціональних повноважень ЄС і звуження повноважень держав-членів було прийнято низку правових заходів. Так, було підписано Протокол щодо ролі національних парламентів у ЄС, відповідно до якого національні парламенти держав-членів отримали право на розгляд документації Європейських Співтовариств виключно з пропозиціями Комісії. Інший протокол щодо застосування принципів субсидіарності та пропорційності дав широке тлумачення принципу субсидіарності і зобов'язував Комісію ширше використовувати практику консультацій при підготовці своїх пропозицій.
Гарантування свободи, безпеки та належного доступу до правосуддя громадян ЄС	передбачає широкий перелік заходів: дотримання прав людини та громадянина; розвиток спільної імміграційної політики та Європейської системи притулку; прикордонне, поліцейське та судове співробітництво; зближення норм кримінального права держав-членів; створення нових органів і агенцій та вдосконалення роботи існуючих;

	інтегрування політик у сфері свободи, безпеки та юстиції у зовнішню політику ЄС. Здатність ЄС здійснювати ці політично чутливі та довгострокові реформи вимагає розширення повноважень Союзу та посилення його ролі щодо створення ПСБЮ.
Генеральні директорати	головні адміністративні підрозділи Європейської Комісії. Вони виконують або забезпечують виконання країнами-членами політики ЄС, здійснюють управління виділенням коштів з бюджету на різні стратегічні напрямки.
Гімн Європи	Слова твору Міллера “Ода радості”, покладені на музику фіналу Дев’ятої симфонії Бетховена; виконується під час урочистих подій.
Головною ціллю Європейської системи центральних банків	є підтримання цінової стабільності. Без шкоди цілі стабільності цін ЄСЦБ підтримує загальні економічні політики в Союзі, щоб сприяти досягненню цілей Союзу, визначених в статті 3 Договору про Європейський Союз. ЄСЦБ діє згідно з принципом відкритої ринкової економіки з вільною конкуренцією, сприяючи ефективному розподілу ресурсів та дотримуючись принципів, встановлених у статті 119 Договору про Європейський Союз. Основними завданнями, що виконуються ЄСЦБ, є: – визначення та реалізація монетарної політики Союзу; – проведення валютно-обмінних операцій, що відповідають положенням статті 219 Договору про Європейський Союз; – утримання та управління офіційними валютними резервами держав-членів; – сприяння безперешкодному функціонуванню платіжних систем
Громадянство Євросоюзу й національне громадянство держав-учасниць ЄС	Громадянство Союзу субсидіарне національному. Громадянин держави-учасниці ЄС автоматично стає громадянином Євросоюзу. Йому не потрібно звертатися в які-небудь органи для придбання громадянства Союзу. Документи, що засвідчують громадянство – національні загальногромадянські й закордонні паспорти громадян держав-учасниць – уніфіковані за формою й змістом і носять позначку про входження держави в ЄС. Громадянином ЄС є громадянин країни-члена ЄС, громадянин країни-члена Європейської асоціації вільної торгівлі (ЕФТА) – сторони договору про Європейську економічну зону (Норвегія, Ісландія, Ліхтенштейн), громадянин Швейцарської конфедерації. У становленні громадянства ЄС можна виділити п’ять наступних етапів: 1. Паризький саміт (1974 р.) – спеціально створена робоча група досліджувала за яких умов і протягом якого терміну громадяни держав-членів могли б отримати особливі права як громадяни Співтовариства. Розроблена за результатами цього дослідження доповідь «Європа для громадян» містила інформацію про політичні права громадян, а саме активне і пасивне право на вибори, а також право на доступ до офіційних служб. 2. Саміт Європейської Ради у Фонтенбло (1984 р.) – присвячено «Європі громадян», що продемонструвало стурбованість Ради ЄС з приводу посилення та сприяння ідентичності і способу Спільнот

	<p>перед «його громадянами» та іншим світом. На виконання рішення саміту Європейських співтовариств у Фонтенбло комітет ad hoc «Європа громадян» підготував і представив дві доповіді. 3. Підписання Маастрихтського договору про Європейський Союз (1992 р.) – зазначено мету діяльності Союзу «посилити захист прав та інтересів громадян своїх держав-членів шляхом запровадження громадянства Союзу». Громадянству тоді було присвоєно нову частину (розділ 2) договору про заснування ЄС. 4. Підписання Амстердамського договору (1997 р.) – формально закріпив свого роду «ієрархію» загальноєвропейського та національного громадянства: «громадянство ЄС доповнює, а не підмінює національне громадянство». 5. Підписання Договору про Конституцію для Європи (2004 р.) – він мав надати ЄС єдину структуру, перетворити його на суб'єкт права, таким чином замінити собою всі чинні договори. Згідно з договором громадянство Союзу не витісняє громадянства держав-членів. А лише доповнює його. Отже, громадянство Союзу незалежно від громадянства країни-члена існувати не може.</p>
День Європи	від 1985 року за рішенням Європейської Ради країнами Євросоюзу відзначається день оголошення інтеграційного “плану Шумана” - 9 травня.
Дорадчі органи Євросоюзу.	Економічно-соціальний комітет та Комітет регіонів, що виконують дорадчі функції.
Емісія грошових коштів	лат. emissio – випуск) – випуск в обіг нових грошових знаків. <i>Емісія</i> грошей є однією із найважливіших функцій центрального банку, якому належить монопольне право <i>емісії</i> національної валюти та організації її обігу.
Європейська адміністративна школа	місія її полягає у забезпеченні підготовки і можливостей для розвитку груп співробітників для роботи в інституціях ЄС
Європейська асоціація вільної торгівлі	створена 1960 року для запобігання економічній дискримінації шляхом усунення торговельних бар'єрів. Після утворення 1994 року спільного Європейського економічного простору та збільшення країн-членів ЄС її значення знизилось.
Європейська грошова одиниця	грошова одиниця Екю запроваджена в 1979 р. як центральний елемент Європейської монетарної системи з метою підтримки механізму обмінних курсів. В її основу було покладено зважений кошик валют. З 1 січня 1999 року запроваджено євро за курсом 1 екю=1 євро. Назву євро було узгоджено 15,16 грудня 1995 року на Мадридському саміті. Готівковий обіг євро – з 1 січня 2002 року.
Європейська Комісія	унікальна інституція ЄС, яка не має аналогів у національних системах урядування. Вона є виконавчим органом, що несе відповідальність за вироблення законодавчих ініціатив, реалізацію рішень та дотримання договорів Союзу.
Європейська монетарна (валютна) система	запроваджена 1979 р., об'єднала валюти держав-учасниць через механізм валютних курсів, який мав згладжувати коливання курсів, початковий етап економічного та монетарного союзу.

<p>Європейська Рада</p>	<p>інституція ЄС, що передбачає регулярні зустрічі глав держав та урядів країн Європейського Союзу. Згідно Лісабонського договору Європейська Рада офіційно набула статусу інституції Європейського Союзу і є структурою, відокремленою від Ради Міністрів ЄС. Європейська Рада визначає стратегічні настанови законодавчого та оперативного планування в межах простору свободи, безпеки та правосуддя.</p>
<p>Європейська служба зовнішніх справ (European External Action Service)</p>	<p>орган Європейського Союзу заснований, після набуття чинності 1 грудня 2009 року Лісабонським договором, рішенням Ради ЄС 26 липня 2010 року. ЄСЗС офіційно приступила до виконання своїх обов'язків 1 січня 2011 року. Виконує обов'язки дипломатичної служби ЄС. Лісабонським договором також було введено нову посаду в Європейському Союзі — Верховного представника ЄС з питань закордонних справ і політики безпеки, що призначається кваліфікованою більшістю від складу Європейської Ради за погодженням з Президентом Європейської Комісії та Європейським парламентом. Верховний представник ЄС з питань закордонних справ і політики безпеки, який очолює Раду закордонних справ, сприяє своїми пропозиціями в підготовці спільної зовнішньої та безпекової політики та забезпечує виконання рішень, схвалених Європейською Радою та Радою ЄС. ЄСЗС надає допомогу Верховному представнику ЄС з питань закордонних справ і політики безпеки у здійсненні спільної зовнішньої політики та з питань політики безпеки. Ця служба співпрацює з дипломатичними службами держав-членів. До її складу входять посадові особи відповідних департаментів Генерального секретаріату Ради ЄС та Європейської Комісії, а також посадовці, делеговані з національних дипломатичних служб держав-учасниць ЄС. Структура та функції Європейської служби з питань зовнішньої діяльності встановлюються рішенням Ради ЄС. Рада ЄС діє за пропозицією Верховний представник ЄС з питань закордонних справ і політики безпеки після проведення консультацій з Європейським Парламентом та після отримання згоди Європейської Комісії. Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки постійно проводить консультації з Європейським Парламентом щодо головних аспектів та пріоритетів спільної зовнішньої та безпекової політики, а також спільної безпекової та оборонної політики й інформує про їх розвиток. Верховний представник забезпечує належне врахування позицій Європейського Парламенту. Спеціальні представники можуть бути залучені до інформування Європейського Парламенту. Держави-члени узгоджують свої дії в міжнародних організаціях та на міжнародних конференціях. Вони обстоюють на таких форумах позицію Союзу. Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки організовує таке узгодження.</p>

<p>Спеціальний представник Європейського Союзу</p>	<p>це особливий інститут, призначений для врегулювання міжнародних конфліктів і реалізації пріоритетних програм міжнародного співробітництва з боку об'єднання. Його втілює дипломатичний представник-емісар ЄС з особливими завданнями за його межами. Європейський Союз має спеціальних представників у різних країнах та регіонах світу. Спеціальні представники ЄС (ESSRs) просувають політику та інтереси ЄС у проблемних регіонах і країнах та беруть активну участь у зусиллях по зміцненню миру, стабільності та верховенства права. Підтримують роботу Верховного представника ЄС у закордонних справах та з питань політики безпеки у відповідних регіонах. Відіграють важливу роль у розробці більш сильної та більш ефективної політики зовнішньої та безпекової політики ЄС та в зусиллях ЄС стати більш ефективним, більш послідовним та більш здатним діячем на світовій арені. Будь-яка держава-член, Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки за підтримки Комісії можуть звертатися до Ради із будь-якими питаннями, пов'язаними зі спільною зовнішньою та безпековою політикою, й подавати їй, за необхідності, свої ініціативи або пропозиції.</p>
<p>European Union Special Representatives</p>	<p>це особливий інститут, призначений для врегулювання міжнародних конфліктів і реалізації пріоритетних програм міжнародного співробітництва з боку об'єднання. Його втілює дипломатичний представник-емісар ЄС з особливими завданнями за його межами. Європейський Союз має спеціальних представників у різних країнах та регіонах світу. Спеціальні представники ЄС (ESSRs) просувають політику та інтереси ЄС у проблемних регіонах і країнах та беруть активну участь у зусиллях по зміцненню миру, стабільності та верховенства права. Підтримують роботу Верховного представника ЄС у закордонних справах та з питань політики безпеки у відповідних регіонах. Відіграють важливу роль у розробці більш сильної та більш ефективної політики зовнішньої та безпекової політики ЄС та в зусиллях ЄС стати більш ефективним, більш послідовним та більш здатним діячем на світовій арені. Будь-яка держава-член, Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки за підтримки Комісії можуть звертатися до Ради із будь-якими питаннями, пов'язаними зі спільною зовнішньою та безпековою політикою, й подавати їй, за необхідності, свої ініціативи або пропозиції.</p>
<p>Євросоюз може укладати угоди</p>	<p>з однією або кількома державами або міжнародними організаціями. Союз також має виключні повноваження укладати міжнародні угоди, якщо укладання таких угод передбачене законодавчим актом Союзу або є необхідним для надання Союзу можливості здійснювати свої внутрішні повноваження, або тією мірою, якою їх укладання може вплинути на спільні правила або змінити їхній обсяг. Євросоюз може укладати угоди з однією або більше третіми</p>

	країнами або міжнародними організаціями, якщо це передбачено Договорами або якщо укладання угоди є необхідним для досягнення в рамках політик Союзу однієї з цілей, зазначених у Договорах, або якщо це передбачено юридично обов'язковим актом Союзу, або якщо це може вплинути на спільні правила або змінити їхню сферу застосування. Союз запроваджує всі належні форми співпраці з органами Організації Об'єднаних Націй та її спеціалізованими становами, Радою Європи, Організацією з безпеки та співробітництва в Європі, Організацією економічного співробітництва та розвитку. Союз також підтримує належні відносини з іншими міжнародними організаціями.
Європейська служба зовнішньої дії.	Мета її полягає в наданні допомоги Високому представникові здійснювати політику, передбачену його мандатом, у розвиткові та координуванні зовнішньої політики ЄС, у послідовному та ефективному поширенні європейських цінностей та інтересів в усьому світі.
Європейське Економічне Співтовариство	засноване в 1957 р. з метою створення спільного ринку; після 1967 р. цей термін також часто вживався, коли йшлося про спільну діяльність ЄС. Згідно з Угодою про Європейський Союз назву було змінено на Європейське Співтовариство.
Європейське космічне агентство	засноване в 1975 році з метою координації космічних досліджень та технологій в мирних цілях.
Європейське співтовариство вугілля і сталі	засноване у 1951 р. з метою формування спільного ринку вугілля і сталі. Перша європейська організація, створена за наднаціональним принципом і наділена значними повноваженнями щодо національних урядів та підприємств.
Європейське співтовариство з атомної енергії	засноване Римською угодою об'єднання сприяє розвиткові та дослідженням атомної енергетики, створенню спільного ринку ядерного пального, контролю за ядерними виробництвами та розвитку атомних технологій в мирних цілях в рамках єдиних стандартів безпеки, а також з метою широкого комерційного використання атомного палива та енергії.
Європейське управління боротьби з наркотиками	створене в 1994 р. з метою сприяння контролю за незаконними операціями з наркотичними речовинами.
Європейське управління відбору персоналу	відповідає за підбір персоналу для роботи в установах Європейського Союзу (Європейський парламент, Рада Євросоюзу, Європейська комісія, Європейський суд, Рахункова палата, Економічний і соціальний комітет, Комітету регіонів і Європейський омбудсмен). Кожна установа отримує повний доступ до набору співробітників з резерву кандидатів, відібраних EPSO.
Європейський центральний банк	разом з національними центральними банками складають Європейську систему центральних банків (ЄСЦБ). Європейський центральний банк разом з національними центральними банками держав-членів, валютою яких є євро, які становлять Євросистему, провадять монетарну політику Союзу. Європейський центральний банк є суб'єктом права. Лише він може давати дозвіл на емісію євро. Він є

	<p>незалежним у здійсненні своїх повноважень та в управлінні своїми фінансами. Установи, органи, служби та агенції Союзу та уряди держав-членів поважають цю незалежність. головний елемент Європейської системи центральних банків, який як юридична особа виконує основні функції, радить національним державам та наддержавним органам щодо господарчої оцінки ухвали законів та інших правових норм Європейського Союзу, а також висловлює свою думку щодо грошової, цінової політики відповідним органам.</p>
Європейський Банк Реконструкції та Розвитку	<p>міжнародний фінансово-кредитний інститут, який надає допомогу країнам від Центральної Європи до Центральної Азії для проведення ринкових реформ, активного інтегрування економік цих країн у міжнародні господарські зв'язки. Створений в 1991 році (штаб-квартира — в Лондоні).</p>
Європейський економічний простір	<p>Угода 1991 р. між ЄС та Європейською Асоціацією вільної торгівлі про створення об'єднаної зони вільної торгівлі в усіх галузях крім сільського господарства. Нині - це спільний ринок товарів, послуг, капіталів та робочої сили, не обмежений державними кордонами.</p>
Європейський Інвестиційний банк	<p>державна фінансово-кредитна установа ЄС що функціонує для фінансування розвитку відсталих європейських регіонів у формі довготермінових кредитів. Створений у 1958 році з метою надання кредитів для спорудження та реконструкції об'єктів, які становлять інтерес для країн ЄС та асоційованих держав. Статутний капітал формується із внесків країн-учасниць і становить 163,7 млрд. євро.</p>
Європейський Інвестиційний Фонд	<p>ініціатива 1992 р., покликана сприяти заходам боротьби з економічною депресією шляхом фінансування транснаціональних проєктів у сфері інфраструктури.</p>
Європейський інспектор захисту даних	<p>має забезпечувати право громадян на таємницю приватних даних, якими оперують інституції та установи ЄС. Інспектора з захисту даних та його помічника призначають Європарламент і Рада ЄС на п'ять років з правом подовження мандату.</p>
Європейський Омбудсмен	<p>Посада, запроваджена Договором про Європейський Союз. Уповноважений приймати скарги від громадян Союзу, фізичних чи юридичних осіб, резидентів держав-членів на незадовільну діяльність інституцій або установ ЄС. У відповідь на скаргу, або за власною ініціативою, європейський омбудсмен проводить розслідування. Інституції ЄС зобов'язані надавати йому будь-яку інформацію і доступ до відповідних документів. Виявивши факти порушень, він сповіщає установу, про яку йдеться, і надсилає їй свої рекомендації. Установа-адресат має три місяці на те, щоб дати докладну відповідь, після чого омбудсмен направляє остаточний звіт Європейському Парламентові та відповідній установі. Крім того, він сповіщає скаржника про результати свого розслідування. Європейського омбудсмена призначає Європейський Парламент на п'ять років. Щорічно омбудсмен звітує у Парламенті про результати усіх розслідувань, проведених впродовж року.</p>

European Ombudsman	Посада, запроваджена Договором про Європейський Союз. Уповноважений приймати скарги від громадян Союзу, фізичних чи юридичних осіб, резидентів держав-членів на незадовільну діяльність інституцій або установ ЄС. У відповідь на скаргу, або за власною ініціативою, європейський омбудсмен проводить розслідування. Інституції ЄС зобов'язані надавати йому будь-яку інформацію і доступ до відповідних документів. Виявивши факти порушень, він сповіщає установу, про яку йдеться, і надсилає їй свої рекомендації. Установа-адресат має три місяці на те, щоб дати докладну відповідь, після чого омбудсмен направляє остаточний звіт Європейському Парламентові та відповідній установі. Крім того, він сповіщає скаржника про результати свого розслідування. Європейського омбудсмена призначає Європейський Парламент на п'ять років. Щорічно омбудсмен звітує у Парламенті про результати усіх розслідувань, проведених впродовж року.
Європейський Парламент	інституція ЄС, що разом з Радою Європейського Союзу утворює двопалатний законодавчий орган ЄС, який є одним з найбільш потужних законодавців у світі. Європейський Парламент проводить щорічну сесію. Збирається кожного другого вівторка березня без потреби скликання. Європейський Парламент може збиратися на позачергові сесії на вимогу більшості складу своїх членів або на вимогу Ради ЄС чи Європейської комісії.
Європейський Союз	союз держав-членів Європейських Спільнот, створений згідно з Договором про Європейський Союз (Маастрихтський Трактат), підписаним в лютому 1992 року і діючим з листопада 1993 р.
Європейська Унія	те саме що Європейський Союз
Європейська Співдружність	те саме Європейський Союз
Європейський суд аудиторів	інституція Європейського Союзу, що перевіряє законність і правильність прибутків і видатків Європейського Союзу згідно з бюджетом, а також оцінює управління фінансами. Суд аудиторів заснований 1977 року, включає по одному представнику від кожної держави-члена, яких призначає на шість років Рада ЄС, порадившись з Європейським Парламентом. З огляду на суттєве зростання кількості членів СА після розширення, для підготовки певних звітів і позицій Суд має право створювати «палати» з кількох членів. Розташований у Люксембурзі, персонал нараховує близько 550 працівників.
Рахункова палата	те саме Європейський суд аудиторів
Європейські співтовариства	колективний орган, який виник у 1967 р. внаслідок злиття адміністративного апарату Європейського співтовариства з атомної енергії, Європейського співтовариства вугілля та сталі та Європейського економічного співтовариства.
Єврорегіони	прикордонні території кількох суміжних держав, що регулюються положеннями Мадридської конвенції про прикордонне співробітництво (1980). Мета створення євро

	регіонів - зміцнення добросусідських стосунків, культурних і господарчих контактів, спільні інвестиції, боротьба з наслідками стихійних лих, охорона історично- культурної спадщини, тощо.
Євросоюз запроваджує поліцейське співробітництво	із залученням усіх компетентних органів держав-членів, включаючи поліцію, митницю та інші спеціалізовані правоохоронні служби, що мають відношення до запобігання, виявлення та розслідування кримінальних злочинів. Європейський Парламент та Рада ЄС, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, можуть запроваджувати заходи щодо: (а) збирання, зберігання, обробки, аналізу та обміну відповідною інформацією; (б) співробітництва, допомоги в навчанні персоналу, обміні персоналом, обладнанням дослідженнями щодо виявлення злочинів; (с) спільних методик розслідування, спрямованих на виявлення серйозних форм організованої злочинності.
Єдиний Європейський Акт.	Підписаний 17-28 лютого 1986 року в Люксембурзі та Гаазі. Внесені зміни і доповнення до основоположних Римських угод, які стосувались, головним чином, спільного ринку, співпраці країн-членів ЄС у сфері зовнішньої політики та інституційної реформи ЄС. Набув чинності 1 липня 1987 р.
Завданням Євроюсту є:	підтримання й зміцнення координації та співробітництва між національними органами слідства та обвинувачення у сфері тяжких злочинів, що впливають на дві або більше держави-члена або потребують спільного обвинувачення, що ґрунтується на проведених операціях та інформації, наданій органами держав-членів та Європолем.
Закордонна політика ЄС	В грудні 2007 року, Лісабонською угодою була нова пасада «Верховного представника Євросоюзу з питань закордонних справ і політики безпеки». Відповідно до статей 18 і 27 Договору про ЄС, Верховний представник ЄС з питань закордонних справ і політики безпеки: проводить спільну зовнішню політику Євросоюзу і політику безпеки; вносить пропозиції щодо її розвитку; годує в Раді закордонних справ; є одним з віце-президентів Комісії; забезпечує узгодженість Союзу з питань зовнішнього впливу; несе відповідальність в рамках покладених на нього в області зовнішніх зв'язків і координації інших аспектів зовнішньої діяльності Союзу повноважень; представляє Союз з питань, що належать до спільної зовнішньої політики і політики безпеки; веде політичний діалог з третіми особами та країнами від імені Союзу та висловлює позицію Союзу в міжнародних організаціях та на міжнародних конференціях.
Інституційний механізм сучасного ЄС	Інститути розташовуються в наступному офіційному порядку: перший інститут - Європейський парламент - безпосередньо (на основі загальних прямих виборів депутатів) представляє інтереси всіх громадян ЄС і здійснює на європейському

	<p>рівні, перш за все, законодавчу функцію;</p> <p>другий інститут - Європейська Рада - включає вищих посадових осіб держав-членів, а також самого Європейського Союзу, що забезпечує йому пріоритетну роль у виробленні стратегії і загальних політичних орієнтирів для розвитку ЄС;</p> <p>третій інститут - Рада Європейського Союзу (Рада) - також є представницьким органом. Однак на відміну від Європейського парламенту, спільно з яким він здійснює законодавчу функцію, Рада складається з представників кожної держави-члена окремо в особі уповноважених членів національних урядів (по одному міністру від кожної держави-члена). Звідси неофіційне позначення Ради, широко використовується в засобах масової інформації - "Рада міністрів" ЄС;</p> <p>четвертий інститут - Європейська комісія (Комісія) - здійснює в рамках ЄС і в його загальних інтересах різноманітні функції і повноваження, які на рівні держав зазвичай покладаються на уряди та інші органи виконавчої влади;</p> <p>п'ятий інститут - Суд Європейського Союзу - виступає інститутом судової влади ЄС, який розглядає і вирішує різні справи, пов'язані з тлумаченням і застосуванням права ЄС;</p> <p>шостий інститут - Європейський центральний банк (ЄЦБ) - несе відповідальність за розробку і проведення єдиної грошової політики ЄС, в тому числі за керування єдиною валютою ЄС євро;</p> <p>сьомий інститут - Рахункова палата - подібно аналогічних інститутів держав здійснює контроль за належним виконанням бюджету ЄС.</p>
Комітет регіонів	<p>орган ЄС, що в рамках своєї консультативної роботи висловлює думку з питань, пов'язаних з місцевими і регіональними органами влади в Європі, з питань субсидіарності або багаторівневого управління.</p>
Копенгагенські критерії	<p>критерії вступу країн в Європейський союз, які були прийняті в червні 1993 року на засіданні Європейської Ради в Копенгагені та підтверджені в грудні 1995 року на засіданні Європейської Ради в Мадриді. Критерії вимагають, щоб держава-кандидат була правовою, де б дотримувалися демократичні принципи свободи і пошани прав людини (ст. 6, ст. 49 Договору про Європейський союз). В країні має бути конкурентноздатна ринкова економіка, і повинні визнаватись загальні правила і стандарти ЄС, включаючи прихильність цілям Політичного, Економічного і Валютного союзу країн в європейській інтеграції в галузі політики та економіки, зокрема, створення впродовж 10 років зони вільної торгівлі для промислової продукції. Стабільність інституцій, що гарантують демократію, верховенство права, права людини та повагу і захист меншин (політичний критерій). Наявність діючої ринкової економіки, а також здатність протистояти конкурентному тиску й ринковим силам у межах ЄС (економічний критерій). Спроможність взяти зобов'язання</p>

	щодо членства, включаючи відданість цілям політичного, економічного та валютного союзу (правовий критерій).
Лісабонська угода	нова базова угода щодо принципів функціонування Європейського Союзу була підписана 13 грудня 2007 року. Договір набрав чинності 1 грудня 2009 року.
Маастрихтський договір	<p>7 лютого 1992 року у Маастрихті було підписано Договір про Європейський Союз (інша назва - Маастрихтський договір). Договір набув чинності 1 листопада 1993 року. Він визначив так звані «три колони» Європейського Союзу:</p> <p>«перша колона» — Європейські Співтовариства: ЄСВС, Євратом та Європейське Співтовариство (замість старої назви «Європейське Економічне Співтовариство»);</p> <p>«друга колона» — спільна зовнішня та безпекова політика (СЗПБ);</p> <p>«третья колона» — співробітництво у сферах юстиції та внутрішніх справ.</p> <p>Передбачалося, зокрема: валютний союз до 1999 року, європейське громадянство, спільна зовнішня політика та політика безпеки, співпраця у сфері правосуддя та внутрішніх справ. Рішення про інтенсифікацію перемовин щодо створення Європейського Союзу, було ухвалено на зустрічі голів держав в рамках саміту Європейської ради у Дубліні, який проходив з 25 по 26 червня 1990 р. Самі ж договори, які започаткували Європейський Союз (далі ЄС), були погоджені у Маастрихті у грудні 1991 р., під час іншої зустрічі глав держав та урядів у межах Європейської ради. Остаточний варіант <u>Договору про ЄС</u> було підписано 7 лютого 1992 р. Він набрав чинності 1 листопада 1993 р. після ратифікації всіма державами-членами. Договір про Євросоюз заклав нові напрями європейської інтеграції, які включали створення економічного валютного та політичного союзів, та подальше реформування правового механізму європейських співтовариств. Важливим здобутком цього договору було те, що була створена нова інтеграційна організація – Європейський Союз – яка охопила усі основні сфери суспільного життя. Так, відповідно до зазначеного документу, Європейський Союз повинен був складатися з трьох складових частин: Європейські співтовариства (найбільш інтегрована частина); співробітництво у сфері зовнішньої політиці і політиці безпеки (міжурядова частина); співробітництво поліції та судових органів. (міжурядова частина).</p> <p>Маастрихтський договір став великим кроком уперед у розвитку європейського інтеграційного процесу. Він запровадив наступні зміни: створення економічного та монетарного союзу (ст.ст. 119, 144 ДФЄС); впровадження принципу субсидіарності, згідно якого у сферах, які не є винятковою компетенцією Співтовариства, воно має право діяти лише настільки, наскільки поставлене завдання не може бути повною мірою вирішене окремими державами-членами (на центральному або місцевому рівні), і тому, зважаючи на його масштаби та результати, буде краще</p>

виконано Співтовариством (ст. 5, п. 3 ДЕС); впровадження принципу пропорційності, згідно якого всі дії ЄС не повинні виходити за межі необхідного для досягнення цілей установчих договорів (ст. 5, п. 4 ДЕС); створення громадянства Європейського Союзу. Кожний громадянин держави-члена ЄС автоматично становився громадянином ЄС. Громадянство ЄС включало право вільно пересуватися по території держав-членів; голосувати та висувати свою кандидатуру на муніципальних виборах та на виборах до Європейського парламенту в державі-члені, де громадянин мешкає; право громадянина на дипломатичний та консульський захист іншої держави-члена на території третіх держав у випадку, якщо його держава не представлена у цій третій країні. При цьому слід розрізняти громадянство ЄС від «ринкового громадянства». Так, останнє мають усі, хто бере участь у внутрішньому ринку ЄС (фізичні або юридичні особи) (стст. 20-25 ДФЕС); посилення ролі Європейського парламенту через запровадження процедури сумісного прийняття рішень (co-decisionprocedure). Відповідно до цієї процедури, Європейський Парламент отримав однакове з Радою міністрів право брати участь у законодавчій діяльності. Також, Європейський парламент отримав право брати участь при призначенні Комісії (ст. 294 ДФЕС). Суд ЄС отримав право запроваджувати санкції щодо держави, яка порушила свої зобов'язання, які виникли відповідно до положень установчих договорів (ст. 260 ДФЕС). Введена посада Європейського омбудсмана (ст. 228 ДФЕС). Європейське Співтовариство отримало додаткову компетенцію у сфері суспільного здоров'я (ст. 168 ДФЕС), захисті споживачів (стст. 12, 169 ДФЕС), транс'європейських мережах (стст. 160-162 ДФЕС), дослідженнях та технологічному розвитку (стст. 179-190 ДФЕС), захисту навколишнього середовища (стст. 191-196 ДФЕС). У ході ратифікації державами-членами Маастрихтського договору виникла колізія, яка суттєво вплинула на подальший розвиток правового механізму європейської інтеграції, що здійснюється в межах ЄС. Декілька держав-членів ЄС – Данія, Велика Британія та Ірландія – умовою своєї ратифікації договору поставили відмову від приєднання до деяких положень, закріплених у Маастрихтському договорі та додатках до нього. Для того щоб не зірвати процес створення ЄС, інші держави вимушені були дозволити такий вибірковий підхід до прийняття зобов'язань за Маастрихтським договором (opt-out). Так, Велика Британія не приєдналась до Соціального протоколу; Данія – до єдиної валюти, спільної політики у сфері оборони, співпраці у галузі внутрішньої політики та юстиції, європейського громадянства. З набранням чинності Маастрихтського договору утворився складний механізм правового регулювання інтеграції в ЄС. Цей механізм охоплював, так звані, три опори Союзу: європейські співтовариства, спільну політику оборони, безпеки, зовнішніх відносин та співпрацю у галузі внутрішніх справ та юстиції.

Межі повноважень Євросоюзу	визначаються принципом надання повноважень. Євросоюз здійснює свої повноваження згідно з принципами субсидіарності та пропорційності. Відповідно до принципу надання повноважень Євросоюз діє в межах повноважень, наданих йому державами-учасницями згідно з Договорами ЄС заради досягнення визначених у них цілей. Повноваження, яких не надано Євросоюзу і згідно з Договорами ЄС, залишаються за державами-учасницями.
Мета Європейського Союзу	Створення економічного союзу з найвищим рівнем інтеграції економік держав (спільна зовнішня економічна політика, спільний ринок послуг, матеріальних благ, капіталу і праці, а також спільна валюта) і політичного (спільна зовнішня політика) союзу, а також впровадження спільного громадянства. Відповідно до п.1 ст. 3 Лісабонського договору мета Союзу – підтримувати мир, свої цінності та добробут своїх народів. В той же час у ст. 2 цього договору зазначено, що Союз засновано на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин.
Місце розташування установ та деяких органів ЄС	Місцем розташування Європейського Парламенту є Страсбург, де проводяться 12 періодів його щомісячних пленарних сесій, включаючи бюджетну сесію. Періоди додаткових пленарних сесій проводяться у Брюсселі. Комітети Європейського Парламенту проводять засідання в Брюсселі. Генеральний Секретаріат Європейського Парламенту та його підрозділи залишаються в Люксембурзі. Місцем розташування Ради ЄС є Брюссель. Протягом квітня, червня та жовтня Рада ЄС провадить засідання у Люксембурзі. Місцем розташування Європейської Комісії є Брюссель, а певні її підрозділи – у Люксембурзі. Місцем розташування Суду Європейського Союзу є Люксембург. Місцем розташування Рахункової палати є Люксембург. Місцем розташування Економічно-соціального комітету є Брюссель. Місцем розташування Комітету регіонів є Брюссель. Місцем розташування Європейського інвестиційного банку є Люксембург. Місцем розташування Європейського центрального банку є Франкфурт на Майні. Місцем розташування Європейського поліцейського бюро (Європол) є Гаага.
ЄС	те саме Європейський союз
Ніццький договір	Договір було підписано 26 лютого 2001 р. у Ніцці (далі <u>Ніццький договір</u>), та після належних ратифікаційних процедур, він вступив у силу 1 лютого 2003 р. Цей договір став наступним кроком у процесі подальшого реформування ЄС. Так, в преамбулі цього договору зазначалось, що його мета є довершення процесу, який почався з Амстердамським договором, а саме інститутів ЄС до вступу нових держав. Він містив статті і декларації, протоколи та інші додатки. Важливим здобутком цього Договору стало розширення сфери застосування голосування кваліфікованою більшістю в Раді ЄС. Так, під голосування більшістю підпадали такі

	<p>питання, як вибори керівництва ЄС, контроль за бюджетом, надання фінансових послуг, а з 2007 р. – розподіл допомоги ЄЕС несприятливим регіонам. Однак, голосування на основі консенсусу залишилось у питаннях оподаткування, соціального забезпечення, імміграційної політики, торгівлі аудіовізуальною продукцією. Загалом предметом одностайного голосування залишилися 70 пунктів, що становило 10 % від усіх статей Договору про заснування ЄС. У Ніщі було прийнято рішення, що після розширення ЄС, усі держави-члени матимуть по одному коміснеру в Європейській Комісії, кількісний склад якої не перевищуватиме 27 комісарів. У випадку подальшого розширення ЄС Комісія функціонуватиме на основі ротаційної системи. Президент ЄК та її члени повинні були призначатися главами держав та урядів ЄС за процедурою голосування кваліфікованою більшістю голосів. Були також розширені повноваження Голови Комісії: він отримав можливість призначати віце-голів, розподіляти обов'язки між членами Комісії. Також він мав право звільнити комісарів. Кількість депутатів в Європейському парламенті збільшилось до 736 осіб.</p>
Обов'язковий мінімум	<p>(<i>acquis communautaire</i>) - правовий доробок Європейської Спільноти - це сукупність спільних прав і зобов'язань, обов'язкових до виконання в усіх країнах-членах ЄС. Доробок постійно змінюється і узагальнюється. Він охоплює: зміст, принципи та політичні цілі угод; закони, ухвалені на виконання угод, та рішення Суду ЄС; декларації та резолюції Європейського Союзу; заходи в галузі спільної зовнішньої та безпекової політики; заходи у сфері правосуддя та внутрішніх справ; міжнародні угоди, укладені Спільнотою, а також державами-членами між собою у сфері діяльності Європейського Союзу.</p>
Acquis communautaire	<p>теж саме Обов'язковий мінімум правовий доробок Європейської Спільноти - це сукупність спільних прав і зобов'язань, обов'язкових до виконання в усіх країнах-членах ЄС. Доробок постійно змінюється і узагальнюється. Він охоплює: зміст, принципи та політичні цілі угод; закони, ухвалені на виконання угод, та рішення Суду ЄС; декларації та резолюції Європейського Союзу; заходи в галузі спільної зовнішньої та безпекової політики; заходи у сфері правосуддя та внутрішніх справ; міжнародні угоди, укладені Спільнотою, а також державами-членами між собою у сфері діяльності Європейського Союзу.</p>
Офіційні мови Європейського Союзу	<p>ЄС має 24 офіційні і робочі мови: болгарська, хорватська, чеська, датська, голландська, англійська, естонська, фінська, французька, німецька, грецька, угорська, італійська, ірландська, латиська, литовська, мальтійська, польська, португальська, румунська, словацька, словенська, іспанська та шведська мови. На цих мовах приймаються офіційні (автентичні) тексти установчих документів, правові акти, опубліковані в Офіційному журналі Європейського Союзу, а також рішення Суду ЄС.</p>

Офіційні символи Європейського Союзу	<p>З 1980-х рр. Європейські співтовариства, а потім і Європейський Союз в якості власних офіційних символів використовують прапор і гімн. В 1986 році Європейська Рада ухвалила прапор, який став емблемою Європейського Союзу. Синє поле з дванадцятьма золотими зірками в центрі, розміщеними по колу символізує союз народів Європи. Майорить над спорудами ЄС в Брюсселі, а також під час проведення національних та міжнародних зустрічей, у роботі яких беруть участь представники ЄС. Кількість зірок незмінна, число 12 символізує досконалість і єднання. В якості гімну Союзу прийнята “Ода радості”. Слова твору Міллера покладені на музику фіналу Дев’ятої симфонії Л. Ван Бетховена; виконується під час урочистих подій.</p>
Паризький договір	<p>договір про заснування Європейської спільноти з вугілля та сталі, перший з чотирьох основоположних договорів Європейського Союзу (разом з Римськими договорами і Договором про Європейський Союз).</p>
Право добровільного виходу (сецесії) держав-учасниць зі складу ЄС	<p>Процедура виходу встановлена в ст. 50 ДЕС і включає три етапи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) зацікавлена держава-учасниця відповідно до своїх конституційних правилами (приміром, референдум) приймає рішення про вихід зі складу ЄС; 2) держава-учасниця, яка прийняла таке рішення, повідомляє про свій намір вищій інститут політичної координації ЄС - Європейську раду; 3) Європейська рада, з бажаною вийти зі складу ЄС державою провадить переговори. <p>Документом, що оформляє вихід держави-учасниці з ЄС, є угода про вихід, яка укладається з нею Радою Європейського Союзу після схвалення Європейським парламентом. В угоді, зокрема, визначається порядок виходу держави-учасниці з ЄС з урахуванням основ його майбутніх взаємин з ЄС і встановлюється дата, починаючи з якої зацікавлена держава перестане бути членом ЄС. Однак якщо угода укласти не вдалося, то вихід в будь-якому випадку відбувається через два роки після повідомлення державою про своє рішення вийти з ЄС (за згодою виходить з ЄС держави термін може бути продовжений Європейською радою). Держава, що вийшла з ЄС, зберігає право в подальшому знову вступити в його склад на загальних підставах.</p>
Право Європейського Союзу	<p>це унікальний правовий феномен, що склався в ході розвитку європейської інтеграції в рамках Європейських співтовариств і Європейського Союзу, результат реалізації наднаціональної компетенції інститутів Європейського Союзу. Правом Європейського союзу є специфічний правопорядок, правова система, що склалася на стику міжнародного права і внутрішньодержавного права держав-членів Європейського Союзу, володіє самостійними джерелами і принципами. Автономність Права Європейського Союзу підтверджена рядом рішень Європейського Суду.</p>

<p>Правові акти Євросоюзу</p>	<p>регламенти, директиви, рішення, рекомендації та висновки. Регламент має загальне застосування. Він є обов'язковим у повному обсязі та повинен прямо застосовуватися в усіх державах-членах. Директива є обов'язковою щодо результату, якого необхідно досягти, для кожної держави-члена, якій її адресовано, проте залишає національним органам влади вибір форми та засобів. Рішення є обов'язковим у повному обсязі. Якщо рішення визначає тих, кому воно адресовано, воно є обов'язковим лише для них. Рекомендації та висновки не є зобов'язальними. Правові акти, ухвалені згідно з законодавчою процедурою, є законодавчими актами. Законодавчі акти, ухвалені згідно зі звичайною законодавчою процедурою, підписуються Головою Європейського Парламенту та Головою Ради ЄС. Законодавчі акти, ухвалені згідно зі спеціальною законодавчою процедурою, підписуються Головою установи (інституції), яка їх ухвалила. Законодавчі акти публікуються в Офіційному віснику Європейського Союзу. Вони набувають чинності з дати, вказаної в них, або за відсутності такої – на двадцятий день після їхнього опублікування. Незаконодавчі акти, ухвалені у формі регламентів, директив або рішень, коли такі не зазначають, кому вони адресовані, підписуються Головою (Президентом) інституції ЄС, яка їх ухвалила. Регламенти та директиви, які адресовано усім державам-членам, а також рішення, які не зазначають тих, кому вони адресовані, публікуються в Офіційному віснику Європейського Союзу. Вони набирають чинності з дати, вказаної в них, або за відсутності такої – на двадцятий день після їхнього опублікування. Інші директиви та рішення, які визначають тих, кому вони адресовані, повідомляються тим, кому їх було адресовано, та набувають чинності після такого повідомлення.</p>
<p>Принцип відкритої співпраці</p>	<p>Євросоюзу та держав-учасниць ЄС передбачає цілковиту взаємною повагу у допомозі одне одному виконувати завдання, що впливають із Договорів ЄС.</p>
<p>Принцип субсидіарності</p>	<p>У широкому розумінні, один із основоположних принципів Європейського Союзу, запозичений з католицького канонічного права і спрямований на забезпечення такого механізму ухвалення рішень, який був би якомога ближчий до громадян, і який передбачав би постійну перевірку обґрунтованості дій Співтовариства з погляду можливостей, що існують на національному, регіональному та місцевому рівнях. Інакше кажучи, це принцип, згідно з яким будь-які заходи крім тих, що винятково належать до його компетенції, вживаються на рівні Союзу лише за умови, що вони ефективніші за відповідні заходи на національному, регіональному або місцевому рівні. Цей принцип тісно пов'язаний з принципами відповідності та необхідності, які вимагають, щоб будь-який захід, здійснюваний Союзом, не виходив за рамки, необхідні для досягнення цілей Угоди. На засіданні Європейської Ради в Единбурзі у грудні 1992 р.</p>

	<p>було визначено засади субсидіарності і закладено керівні положення щодо тлумачення Статті 5 (колишньої Статті 3b), яка містить цей принцип в Угоді про ЄС. Висновки засідання Ради ЄС були викладені в декларації, яка до цього часу лишається наріжним каменем принципу субсидіарності. В рамках Міжурядової конференції, яка розпочалася в лютому 2000 р., Комітет регіонів звернувся з проханням доповнити принцип субсидіарності таким чином, щоби він офіційно визнавав роль місцевих та регіональних органів управління. Щороку Європейська Комісія складає для Європейської Ради та Європейського Парламенту звіт під назвою “Вдосконалення процесу законотворення” (“Better lawmaking”), присвячений, головним чином, застосуванню принципу субсидіарності. У вузькому змісті, відповідно до принципу субсидіарності Євросоюз у сферах, які не належать до його виключної компетенції, діє лише тоді і в такій мірі, в якій цілі запропонованої дії не можуть бути достатнім чином досягнуті державами-членами на центральному, регіональному або місцевому рівні, але, з огляду на масштабів або наслідків передбачуваної дії, можуть бути краще досягнуті на рівні Союзу</p>
<p>Простір свободи, безпеки та юстиції (ПСБЮ) в ЄС</p>	<p>Вперше на договірному рівні концепція ПСБЮ була закріплена в Амстердамському договорі 1999 р. Відповідно до ч. 4 ст. 2 цього договору однією з цілей ЄС визначено «збереження і розвиток Союзу як простору свободи, безпеки та юстиції, в межах якого свобода руху осіб забезпечується разом з відповідними заходами щодо контролю на зовнішніх кордонах, надання притулку, імміграції, попередження злочинності і боротьби з нею». Категорії «свобода», «безпека» та «юстиція» у рамках сфери ПСБЮ. Під категорією «свобода» слід розуміти відсутність контролю осіб на внутрішніх кордонах та формування спільної політики притулку, імміграції та контролю на зовнішніх кордонах на основі солідарності держав-членів та справедливого ставлення до громадян третіх країн. Поняття «безпека» як одна з категорій ПСБЮ охоплює запобігання та боротьбу зі злочинністю, расизмом та ксенофобією, а також заходи з координування та співпраці органів поліції, правосуддя та інших компетентних органів. Іншими словами, «безпека» як складова ПСБЮ передбачає право жити у правовому середовищі, захищеному ефективними діями державних органів. категорія «юстиція» включає взаємне визнання державами-членами судових рішень у кримінальних та цивільних справах, що дає змогу полегшити доступ до правосуддя та сформуванню у рамках Союзу єдиний простір юстиції. Лісабонський договір визначає ПСБЮ як самостійну сферу діяльності ЄС, спрямовану не на обслуговування інших політик та сфер діяльності ЄС, а на виконання власних цілей та завдань, а кінцевою метою її є інтереси громадян ЄС. мети - забезпечення для громадян ЄС простору свободи, безпеки,</p>

	<p>справедливості та солідарності, а також поширення цього простору за межі Союзу. Маастрихтський договір, підписаний у 1992 р., сприяв формалізації мережі міжурядового співробітництва між національними міністерствами юстиції та внутрішніх справ, а також між відповідними національними органами в межах «третього стовпа». Розділ VI ДЕС, який складається із статей К1 - К9 охоплює сферу «співробітництва у сфері юстиції та внутрішніх справ... з метою досягнення цілей Євросоюзу і, зокрема, забезпечення свободи переміщення людей». Об'єкт цього розділу має неоднорідний характер і визначений у статті К1 як такий, що охоплює: політику у сфері надання політичного притулку, правила контролю на зовнішніх кордонах, імміграційну політику та правила перебування на території ЄС громадян «трьох країн», боротьбу з наркоманією та зловживаннями в міжнародних масштабах, співробітництво в судовій сфері у громадянських та кримінальних справах, митне співробітництво та співробітництво правоохоронних органів «з метою запобігання та боротьби з тероризмом, незаконним обігом наркотиків та інших форм серйозних міжнародних злочинів». У 1999 році Амстердамським договором офіційно було закріплено простір свободи, безпеки та правосуддя (ПСБП) в рамках Європейського Союзу, який передбачає поліцейське, судове співробітництво у кримінальних та цивільних справах, прикордонний контроль, імміграцію, політику притулку і суміжні сфери, які зазвичай підпадають під внутрішні справи юстиції і міністерства внутрішніх справ держав-членів ЄС. З тих пір, ПСБП став одним з основних політичних пріоритетів Європейського Союзу.</p>
<p>Процедура вступу до ЄС</p>	<p>Процес вступу до ЄС відбувається в чотири основні стадії:</p> <p>Аплікаційна (від англ. application – заява) – з моменту офіційного подання заяви на вступ;</p> <p>Оцінювальна – з моменту прийняття заяви до розгляду до прийняття рішення щодо заяви;</p> <p>Переговорна – з моменту відкриття переговорів про вступ державою-кандидаткою до підписання проекту договору про вступ;</p> <p>Ратифікаційна – з моменту передачі проекту договору про вступ для висловлення згоди на обов'язковість державами-членами ЄС та державами-кандидатами до набрання договором чинності.</p> <p>1. Аплікаційна стадія. Процесу вступу передують консультації та переговори між ЄС та державою-претендентом. Перед поданням заявки на вступ, як правило, укладається угода про асоціацію, що передбачає інтенсивне співробітництво з ЄС. Вона містить багато положень, дотримання яких забезпечує кращу відповідність держави критеріям членства у ЄС. Розпочинається процес вступу до ЄС із офіційного подання заявки державою із проханням набути членство в Союзі (держава при цьому набуває</p>

статусу держави-заявниці). Зазвичай, це відбувається шляхом надіслання представником держави (зазвичай міністром закордонних справ) листа на адресу голови Ради ЄС. Європейському Парламенту та національним парламентам повідомляється про таку заявку.

2. Оцінювальна стадія. Рада ЄС передає заявку до Європейської Комісії з проханням провести дослідження стану відповідності держави-заявниці критеріям членства у ЄС. Оцінювання країни передбачає активний політичний діалог між державою-заявницею і Комісією та може тривати досить довго. У результаті Комісія ухвалює так званий «попередній» висновок, у якому детально зазначається стан готовності держави-заявниці вступу до ЄС і дається відповідна рекомендація: розпочати переговори (найпоширеніший варіант), зумовити відкриття переговорів виконанням заявницею певних вимог або не відкривати переговори. Висновок Комісії не є юридично обов'язковим, хоча на практиці часто враховується. Після оприлюднення позитивного висновку Рада ЄС (у складі міністрів від держав-членів, що представляють офіційну позицію своїх країн) одностайно ухвалює рішення про відкриття переговорів із державою-заявницею, що з цього моменту отримує статус **держави-кандидата**.

3. Переговорна стадія. Право на ведення переговорів належить Європейській Раді Союзу, яке діє від імені всіх держав-членів. Проте зазвичай це право делегується Європейській Комісії. На цьому реформування у державі, спрямоване на забезпечення кращої відповідності критеріям членства, не припиняється. Європейська Комісія продовжує здійснювати моніторинг стану прогресу країни у цьому напрямку і на цій стадії та викладає його у щорічних доповідях, про які повідомляються відповідні органи ЄС та держави-члени. Якщо держава-кандидат не демонструє прогрес у проведенні необхідних реформ, це може призвести до **призупинення** переговорного процесу. Під час переговорів сторони узгоджують умови договору про вступ, переважно перехідні умови виконання державою-кандидаткою *acquis communautaire* після набуття членства. Переговори відбуваються у формі серії двосторонніх конференцій між державами-членами та кожною з держав-кандидатів за кожним із багатьох розділів *acquis communautaire*. Серед цих розділів – конкурентна політика, транспортна політика, енергетика, податкова політика, митний союз, сільське господарство, юстиція і внутрішні справи, фінансова сфера, регіональна політика, бюджетні асигнування тощо. Загальний успіх у переговорному процесі оцінюється кількістю розділів, за якими переговори є цілком завершеними. Завершуються переговори встановленням автентичності – підписанням уповноваженими представниками держав-членів і держави-кандидатки проекту договору про вступ (ЄС не є стороною). До підписання договору державами-членами ЄС та

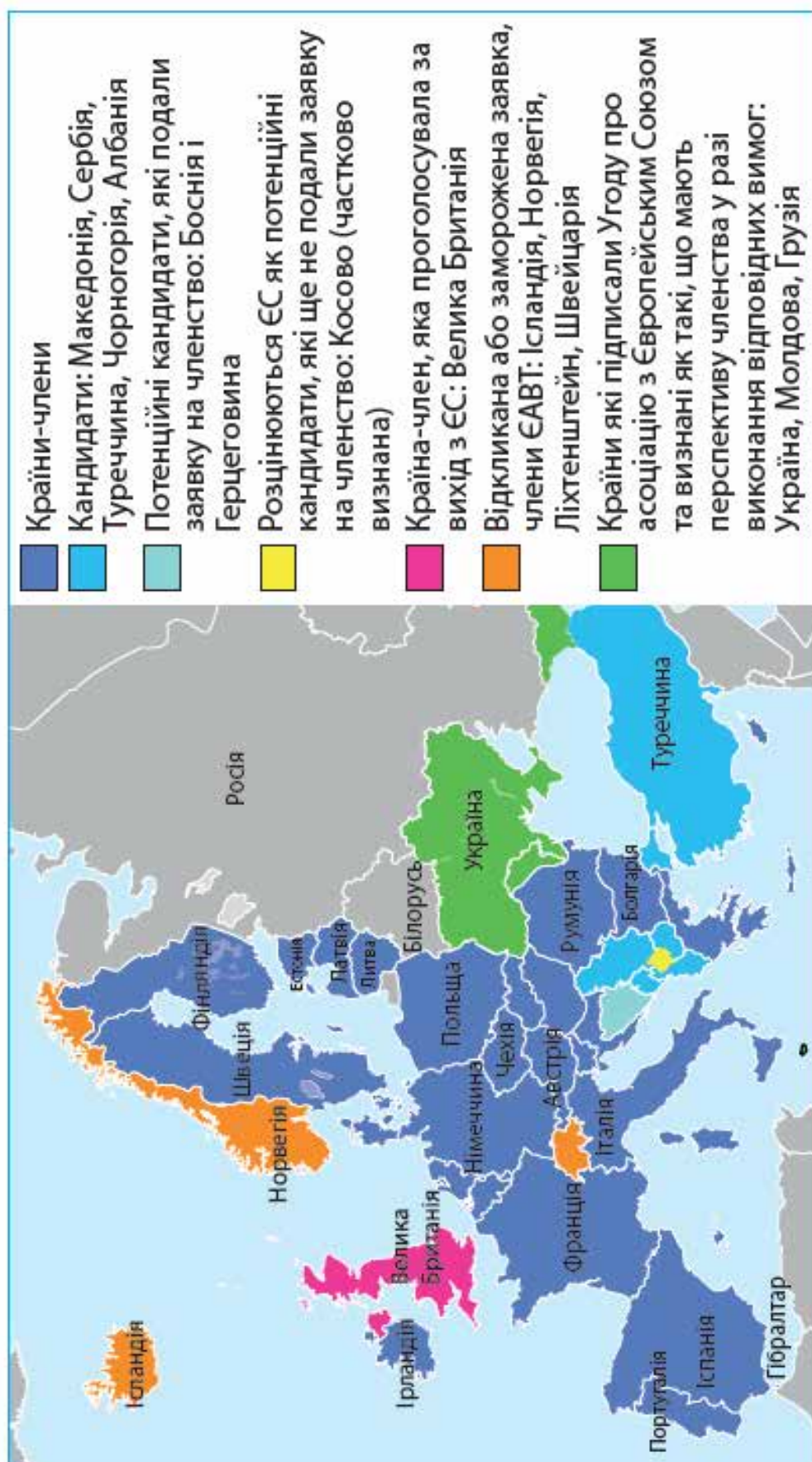
	<p>державами-кандидатами згоду на вступ держави до ЄС відповідно до ст. 49 ДЄС надають Рада ЄС та Європейський Парламент. Рада Союзу повинна одноголосно ухвалити рішення щодо заявки про вступ. При цьому мають бути враховані позиції Комісії та Європейського Парламенту. Висновок Комісії є суто формальним і не обов'язковим для Ради. Натомість згода Європейського Парламенту, яка повинна надаватися абсолютною більшістю від повного складу його членів, є обов'язковою.</p> <p>4. Ратифікаційна стадія. Після позитивного голосування у Раді ЄС та Парламенті щодо заявки держави-кандидата проект договору про вступ підлягає ратифікації всіма без винятку державами-членами. Водночас нератифікація договору державою-кандидаткою (якщо їх є декілька) не перешкоджає набуттю ним чинності для решти держав-кандидаток. Порядок ратифікації (наприклад, чи належить використовувати референдум і яке його правове значення) регулюється конституційним правом кожної держави, що підписала договір. З моменту набрання чинності договором про вступ, держава-кандидатка стає державою-членом Європейського Союзу. Кожен інституційний орган ЄС має свої чітко визначені повноваження щодо прийняття нових членів. З точки зору послідовності дій та реалізації повноважень певних інституцій ЄС (Ради, Комісії та Парламенту) можна виокремити дванадцять кроків:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Європейська держава подає заявку про вступ до Ради ЄС; 2) Рада ЄС звертається до Європейської Комісії з проханням висловити свою позицію щодо поданої заявки; 3) Європейська Комісія представляє свою оцінку Раді ЄС; 4) Рада ЄС одноголосно ухвалює рішення розпочати переговори про вступ з країною-кандидатом; 5) Європейська Комісія пропонує, а Рада ЄС одноголосно затверджує основні складові та принципи позиції ЄС на переговорах з державою-кандидатом; 6) Рада ЄС проводить переговори з державою-кандидатом; 7) Проект договору про вступ узгоджується між ЄС та державою-кандидатом; 8) Проект договору про вступ подається до Ради ЄС та Європейського Парламенту; 9) Європейський Парламент схвалює Договір про вступ більшістю голосів; 10) Рада ЄС одноголосно затверджує Договір про вступ; 11) Країни-члени та країна-кандидат офіційно підписують Договір про вступ; 12) Країни-члени та країна-кандидат ратифікують Договір про вступ згідно з власними конституційними нормами. Країна-кандидат стає членом ЄС.
<p>Рада Європейського Союзу</p>	<p>інституція Європейського Союзу головний орган ухвалення рішень в Європейському Союзі. До її складу входять по одному міністрові від кожної країни Союзу. Залежно від порядку денного, збираються міністри закордонних справ (Рада з загальних справ та зовнішніх відносин), економіки й</p>

	<p>фінансів (Екофін), сільського господарства тощо — загалом 10 конфігурацій Ради ЄС. Кількість засідань протягом року залежить від масштабів та інтенсивності законодавчого процесу в ЄС і політичних рушіїв того чи іншого особливого питання. Деякі конфігурації Ради ЄС збираються раз на місяць; інші - раз на півроку. Попри те, що склад Ради міністрів змінюється, це єдина інституція. Рада ЄС засідає за скликанням Голови за його власною ініціативою або на запит одного з її членів або членів Європейської Комісії.</p>
<p>Рада Міністрів ЄС</p>	<p>інституція Європейського Союзу головний орган ухвалення рішень в Європейському Союзі. До її складу входять по одному міністрові від кожної країни Союзу. Залежно від порядку денного, збираються міністри закордонних справ (Рада з загальних справ та зовнішніх відносин), економіки й фінансів (Екофін), сільського господарства тощо — загалом 10 конфігурацій Ради ЄС. Кількість засідань протягом року залежить від масштабів та інтенсивності законодавчого процесу в ЄС і політичних рушіїв того чи іншого особливого питання. Деякі конфігурації Ради ЄС збираються раз на місяць; інші - раз на півроку. Попри те, що склад Ради міністрів змінюється, це єдина інституція. Рада ЄС засідає за скликанням Голови за його власною ініціативою або на запит одного з її членів або членів Європейської Комісії.</p>
<p>Римські договори (1957-1992)</p>	<p>На початку 1957 року керівники урядів «європейської шістки» вирішили поряд з Євратомом створити також і Європейське економічне співтовариство (ЄЕС). 23 березня 1957 року у Римі відбулося підписання Договору про створення Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) та Договору про створення Європейського співтовариства з атомної енергетики (Євратом). Метою ЄЕС визначалося усунення внутрішніх торговельних бар'єрів усередині Співтовариства (створення зони вільної торгівлі), створення митного союзу і, нарешті – створення спільного ринку. Метою Євратому визначалась співпраця країн-членів у використанні ядерної енергії у мирних цілях. Обидва договори набули чинності 1 січня 1958 року і ввійшли в історію під назвою «Римські договори». 8 квітня 1965 року було підписано Договір про злиття виконавчих органів ЄСВС, Євратому та ЄЕС. 1 липня 1967 року цей Договір набув чинності. У результаті була створена єдина структура інститутів, що забезпечують розвиток європейської інтеграції. Основними інститутами стали Європейська Комісія, Рада Європейських Співтовариств, Європейський Парламент та Суд Європейських Співтовариств. У грудні 1974 року до цих органів додався новий – Європейська Рада, яка складається з глав держав та урядів країн-членів Європейських Співтовариств. У 1968 році завершується формування зони вільної торгівлі та митного союзу (перших двох етапів інтеграції) Європейського економічного співтовариства (ЄЕС). Наприкінці 1969 року завершується формування спільного ринку (третього етапу інтеграції) ЄЕС. 1 січня 1973 року членами ЄЕС стали Велика Британія,</p>

	<p>Данія, Ірландія. 1 січня 1981 року членом ЄЕС стала Греція. 1 січня 1986 року членами ЄЕС стали Іспанія та Португалія. 1 липня 1987 року набув чинності Єдиний європейський акт, підписаний у лютому 1986 року. Цей документ визначив подальші цілі Європейської інтеграції. Зокрема, він поставив за мету створення до 1 січня 1993 року Єдиного внутрішнього ринку, запровадив спільну політику в соціальній сфері, в галузі науково-технологічного розвитку, охорони навколишнього середовища. Цей документ також вніс зміни до договорів про утворення Європейських Співтовариств, а також поширив інтеграційний процес на сферу зовнішньої політики.</p> <p>Римські договори - два основоположні євроінтеграційні договори, підписані в Римі 25 березня 1957 р.: Договір про заснування Європейської економічної спільноти (ЄЕС) і Договір про заснування Європейської спільноти з атомної енергії (Євроатом). Договори підписали країни-засновниці - Бельгія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Федеративна Республіка Німеччина та Франція. Після перейменування Європейської економічної спільноти на Європейську Спільноту, згідно з Договором про Європейський Союз, відповідний Римський договір почали називати «Договором про заснування Європейської Спільноти», і коли говорять «Римський договір», в однині, найчастіше розуміють саме його.</p>
<p>Співробітництво Україна – ЄС у сфері свободи, безпеки та юстиції</p>	<p>становить спільний інтерес обох сторін. Для ЄС – це гарантування безпечного середовища на зовнішніх кордонах ЄС та приєднання України до спільних європейських цінностей. Україна ж, яка безперечно є європейською державою, що поділяє головні європейські цінності і повинна розвиватися як складова частина європейської цивілізації, зацікавлена у: максимальному наближенні до високих стандартів ЄС у сфері свободи, безпеки та доступу до правосуддя; посиленні практичного співробітництва між національними компетентними органами та агенціями ЄС з метою подолання спільних загроз (зокрема транскордонної злочинності, торгівлі людьми та незаконного обігу наркотиків); виробленні багатосторонніх механізмів співробітництва у цивільно-правовій сфері; підтримці ЄС, у тому числі технічній, щодо посилення інституційної спроможності та реформування системи юстиції нашої держави.</p>
<p>Спільна зовнішня і безпекова політика (СЗБП)</p>	<p>Її завданням є зміцнення єдності та незалежності Європи, що повинно сприяти збереженню миру, безпеки, прогресу на цілому континенті та в світі.</p>
<p>Суд ЄС</p>	<p>одна з семи офіційних інституцій Європейського Союзу, найвищий суд ЄС, рішення якого не можуть бути оскаржені. Судові допомагають вісім Генеральних адвокатів. У разі надходження запиту від Суду Рада, діючи одностайно, може збільшити кількість Генеральних адвокатів. Обов'язком Генерального адвоката, який діє абсолютно неупереджено та незалежно, є подання у відкритому суді обґрунтованих</p>

	<p>позицій у справах, які відповідно до Статуту Суду Європейського Союзу вимагають його участі. Судді та Генеральні адвокати Суду добираються з осіб, чия незалежність є поза сумнівом і які володіють кваліфікацією, необхідною для призначення на найвищі судові посади в їхніх країнах, або які є юристами визнаної компетентності; вони призначаються за спільною згодою урядів держав-членів строком на шість років. Судді обирають Голову Суду зі свого складу строком на три роки. Голова може бути обраний повторно. Кількість суддів Суду загальної юрисдикції визначається Статутом Суду Європейського Союзу. Вони призначаються за спільною згодою урядів держав-членів строком на шість років. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, можуть створити спеціалізовані суди при Суді загальної юрисдикції для розгляду та винесення у першій інстанції рішення у певних категоріях позовів або проваджень, що порушуються у певних сферах. Члени спеціалізованих судів добираються з осіб, чия незалежність є поза сумнівом і які володіють кваліфікацією, необхідною для призначення на судові посади. Їх призначає Рада, діючи одностайно.</p>
<p>Хартія ЄС про основні права</p>	<p>В рамках саміту Європейської ради у Кельні, якій відбувся протягом 4-9 червня 1999 р. було прийнято рішення щодо підготовки <u>Хартії основних прав</u>. Так, в декларації, яка була опублікована за результатами саміту, підтверджувалось що нинішній стан розвитку Європейського Союзу потребує консолідації всіх фундаментальних прав на рівні Союзу у Хартії (п. 44). Також було підтверджено бажання повернутися до цього питання на саміті Європейської ради в Тампере (15-16 жовтня 1999 року). Хартія складається з 54 статей та семи глав. Документа нормативно закріплює всі категорії прав людини у всіх сферах суспільного життя: громадянські, політичні, соціальні, економічні та культурні. Так серед цих прав, можна привести зокрема такі: право на особисту недоторканість, свобода від рабства та примусового стану, право на повагу приватного та сімейного життя, право на захист особистих даних, право на шлюб та право створювати родину, право на свободу висловлення думки та свободу інформації, право на свободу зібрання та асоціацій, право на освіту, право на свободу підприємницької діяльності, право власності. Також у розділі III закріплюється, що всі люди – рівні в своїх правах. Ст. 21 містить заборону на дискримінацію любого роду. Також, у ст.ст. 39-40 Хартії гарантуються політичні права громадянина ЄС, включаючи право вибирати та бути обраним на виборах до Європейського парламенту, та на участь у місцевих виборах в країні постійного перебування.</p>

<p>Члени Рахункової палати</p>	<p>ЄС призначаються строком на шість років. Рада ЄС після проведення консультацій з Європейським Парламентом ухвалює особовий склад членів, сформований згідно з пропозиціями кожної держави-члена. Строк перебування на посаді членів Рахункової палати може поновлюватись. Рахункова палата перевіряє звітність про всі надходження та видатки Союзу. Вона також перевіряє звітність про всі надходження та видатки усіх органів, служб та агенцій, заснованих Союзом, тією мірою, якою відповідний установчий документ не виключає таку перевірку. Рахункова палата надає Європейському Парламенту та Раді висновок про достовірність звітності та правомірність і правильність всіх трансакцій, що є основою звітності, і який публікується в Офіційному віснику Європейського Союзу. Рахункова палата перевіряє, чи всі надходження отримано та чи всі видатки здійснено законно та правильно, а також чи було управління фінансами раціональним. Аудит здійснюється на основі облікової документації та, якщо необхідно, проводиться на місці в інших установах Союзу, у приміщенні будь-якого органу, служби або агенції, які управляють надходженнями або видатками від імені Союзу, а також в державах-членах, включаючи перевірки у приміщеннях будь-якої фізичної або юридичної особи, що отримує платежі з бюджету. Аудит у державах-членах здійснюється, підтримуючи зв'язок із національними аудиторськими органами або, якщо вони не мають необхідних повноважень, разом з компетентними національними підрозділами. Рахункова палата та національні аудиторські органи держав-членів співпрацюють у дусі довіри, зберігаючи свою незалежність. Ці органи або підрозділи інформують Рахункову палату про те, чи мають вони намір брати участь в аудиті.</p>
---------------------------------------	--

Європейський Союз та перспективи його розширення

EU institutions and bodies

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ТА ПОЛІТИКА МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ до самостійної роботи студентів

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітньої програми «Публічне управління та адміністрування»
денної форми навчання

Автори - упорядники:
ЄВСЮКОВА О.В.
МОСКВІЧОВА О.С.

Кафедра публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та
дорадництва НУБіП України
Адреса: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 11,
Навчальний корпус №10,
каб. 212 Тел.: (044) 527-80-61

Видання друкується в авторській редакції.

Підписано до друку 30.10.2024

Формат 60 84 1/16.1

Ум. друк. арк. 4,1

Обл.-вид. арк. 4,1

Видавничий центр НУБіП України
03041 м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15